

Jagers bereid tot samenwerking in opsporing roofvogelvervolgers

door Hero Mooral

Zijn roofvogels bedreigd of worden ze bedreigd? Deze vraag stond vorige week zaterdag tijdens het roofvogelsymposium centraal. Tweehonderd belangstellenden bogen zich in het Baron Houta. Het symposium werd georganiseerd door de Werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Nederland. Via gedegen onderzoek heeft de werkgroep bewezen dat roofvogels massaal worden gedood. Tot op heden is daaraan weinig of niets gedaan. De beschuldigende vinger wijst in de richting van jagers. De overheid is laks in het nemen van maatregelen. De Koninklijke Nederlandse Jagervereniging stelt een plan van aanpak voor. Samen met onderzoekers van de roofvogelmoord wil zij tot controle komen en handhaving van de Vogelwet-1936.

PERFECT ONDERZOEK

Onderzoeker van de WRNOM Rob Bijlsma gaf een levendige uiteenzetting van het diepgaande onderzoek naar de aantalschommelingen van roofvogels in Drenthe. Hij spitte zijn verhaal toe op het voortkomen van de ontwikkeling en de broedsucces van roofvogels. Het onderzoek naar de aantalschommelingen en broedsucces van roofvogels is met een hoge graad van perfectie gedurende zes jaar uitgevoerd. De onderzoekers hebben op allerlei plaatsen waar de aanwezigheid van roofvogels kon worden vastgesteld, een inventarisatie van roofvogels gemaakt. Dit werd gedaan door middel van een inventarisatie van de broedsucces van roofvogels. Het onderzoek is uitgevoerd door de werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Nederland. De werkgroep heeft een plan van aanpak voor de opsporing van roofvogelvervolgers.

In de stampvolle zaal van het Baron Houta zat zaterdag vertegenwoordigers van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Koninklijke Nederlandse Jagervereniging (KNJV), Vogelbescherming (Vogelbescherming Nederland), Centraal Diergeneeskundig Instituut (CDI), terreinbeheerders van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Land- en Waterpartij, Friese Vogelwacht, plaatselijke natuurbeschermingsgroepen, leden van rijk- en gemeentepolitie Drenthe en controleurs Flora en Fauna van de Algemene Inspectiedienst (AID).

In „Inleiding vatte voorzitter Johan Krol nog eens het doel van de Werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Nederland (WRNOM) samen, namelijk het vaststellen, aan de kaak stellen en uitbannen van de moord op roofvogels. In de tien jaar van het bestaan van de WRNOM is dat niet gelukt. Integendeel. De vervolging van roofvogels heeft ongekende vormen aangenomen. Slechts in één procent van de honderden gevallen van lichte verstoringen kon proces worden gemaakt. Waarna de daders werden gestraft.

Met name de vervolging door middel van paradijsvogel overgaten is zeer sterk toegenomen. Krol: „Betrapping op beterschap blijkt een ijdele hoop te zijn. De vervolgingen vinden vooral in Noord-Drenthe plaats rond de dorpen Veenhuizen, Roden en Norg. Staan de bijkomstigheden van de nieuwste gegevens, het doden van 25 roofvogels, bekendgemaakt. Ze waren afkomstig uit de regio Westervolde.

FORUM

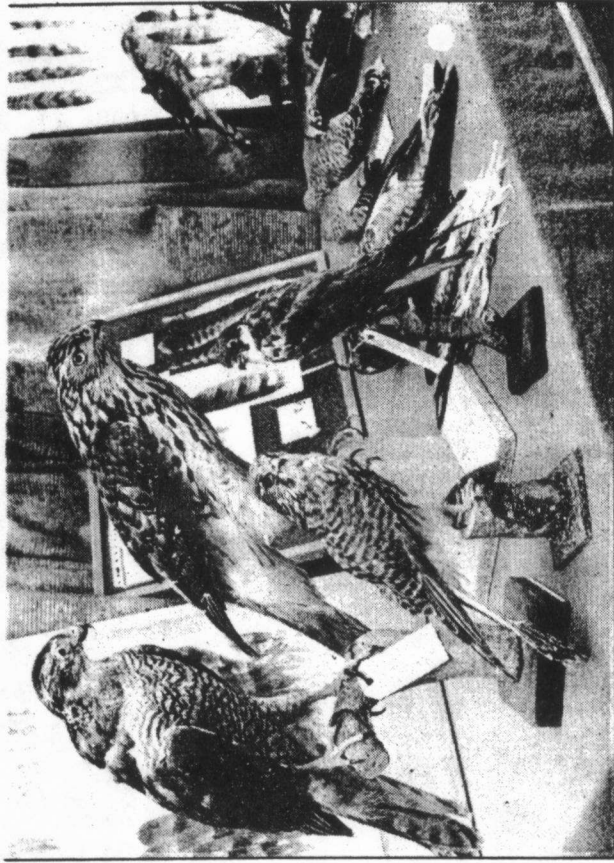
Na de middagpauze volgde een forumdiscussie onder leiding van de gedeputeerde van de provincie Drenthe H.A.J. Lange. Dr. A.J. Beintema van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer opende de discussie met het wagnemen van een misverstand. Er zijn namelijk mensen die denken dat het doden van roofvogels goed is. Het zou de ongebreidelde toename tegenstaan. De roofvogelstand zou daardoor op peil blijven. Dat is niet waar. De roofvogelstand houdt zichzelf in evenwicht.

Zijn er veel roofvogels waardoor het voedselaanbod kleiner wordt, dan worden er minder of helemaal geen eieren gelegd. Haviken slaan ook wel degelijk als grutto's en Kievieten. Zelfs een spierper on het nest wordt gegrepen. Het uitsterven van het koninkje in Nederland is echter niet te wijten aan het grote aantal haviken maar aan blootgelegde. Rob Bijlsma beschuldigde daarna, gestaafd met bewijzen, de jagers van het doden van roofvogels. In alle gevallen van verandering betrof het geregistreerde jagers. Zij hebben veldkennis en weten haviken te vinden.

Wespandevoren worden nooit dood in het veld aangetroffen. Zij eten wesp en geïmagineerden. Havik en buizerd worden nooit door jagers naar het CDI afgeleverd of naar een asiel gebracht. Na publicatie van gevonden roofvogels worden asielhouders en leden van Kritisch Fauna-beheer voortdurend te letonisch bedreigd. Als tweede en derde categorie vervolgers noemde Bijlsma duivenhouders en preparateurs. De directeur van de Vereniging tot Bescherming van Vogels, J.F. Bonjer, wees erop dat de laatste sinds 1936 in Nederland een beschermde vogel is. Vervolging is derhalve ontoelaatbaar.

Controle en handhaving van de Vogelwet-1936 moeten beter, maar zijn buitengewoon moeilijk uit te voeren omdat je er niet achterkomt wat zich in het geniep in het veld afspeelt. Bonjer deed een oproep tot een algemeen plan van aanpak. De overheid moet het uitzetten van fazanten door jagers moeten verbieden. Twee maanden na het uitzetten, worden de fazanten door dezelfde jagers afgeschoten. In de twee maanden tracht men zoveel mogelijk roofvogels te doden om voldoende fazanten over te houden. Als vierde formulier kwam drs. C.T.J.J. van Eijk, regievoorzitter van de KNJV Limburg, aan het woord. In Limburg is een samenwerkingsvorm ontstaan tussen vogelwerkgroepen en jagers met het doel roofvogels te inventariseren. Van Eijk: „Sinds de samenwerking is het aantal verstorvingen van roofvogels zeer sterk gedaald en worden de broedsucces groter. Hij nodigde onderzoekers uit de structurele en dekkende inventarisaties en

Naar aanleiding van vragen uit de zaal legde Rob Bijlsma het succes van de Berkenhevel uit. Dit gebied heeft speciale kwaliteiten. Het is gelegen op arme zandgrond met een roofofvoels laag voedselaanbod. De bossen zijn in het begin van deze eeuw aangeplant. Toen ze in de stakenfase waren (bomen van ongeveer dertig jaar), verschenen er de eerste sporen. Nu de bossen ouder zijn geworden, zijn de sporen vervangen door

■ Tijdens het symposium over roofvogels waren een twintigtal voor de wetenschap geprepareerde roofvogels te zien. Van links naar rechts: volwassen- en jonge havik. Op de voorgrond een boomkalk en een torenkalk. Op de achtergrond een serie ruipen. (Foto Julius Panghe)

haviken. Deze roofvogels brengen er gemiddeld twee jongen per nest groot. Dat is niet veel, maar de stand is zeer stabiel. De vogels kunnen er oud worden. Er vindt geen vervolging plaats. Zo zou het in heel Drenthe moeten. Iemand uit de zaal vroeg zich af waarom de regio Drenthe van de KNJV niet was vermeld. Het succes van Berkenhevel kan aan deze regio bekend worden gemaakt. Hierop ging de heer Wind, regievoorzitter KNJV Drenthe, staan en maakte zich bekend. Hij vertelde dat er in Drenthe 35 Wildbeheersseenheden bestaan die zich in toenemende mate zorgen maken over de roofvogelvervolging.

Hij was onder de indruk van het onderzoek door de WRNOM en zegde toe te zullen bevorderen dat de drie noordelijke regievoorzitters van de KNJV een gesprek zullen aanvragen met de WRNOM om in een gezamenlijke aanpak de problemen te lijf te gaan. Deze toezegging werd met luid applaus ontvangen. Tenslotte gaf Rob Bijlsma enkele tips aan particuliere pluinvee-houders. Om hun levende have tegen roofvogels te beschermen moet een deugdelijk raster worden aangelegd. Duivenhouders die dicht bij een bos wonen, doen er goed aan hun duiven het hele jaar rond gezamenlijk los te laten en gezamenlijk weer binnen te

de verstoringen van broedgevallen door te spelen aan de KNJV. Drenthe Wildbeheersseenheden kunnen dan door het bestuur worden doorgeleerd en misstanden worden opgelost. De heer H.A. Pluimackers, bestuurslid van Kritisch Fauna-beheer, geloofde daarin niet. Hij zei: „Er zijn al vaker afspraken met de KNJV gemaakt, bijvoorbeeld in 1985. De roofvogelmoord is sindsdien alleen maar toegenomen. Roofdiermunt bekeert de „jagersgeest“. Volgens hem gaan er grote beesten om in de jachtwereld. Jagers willen waar voor hun geld en zullen geen concurrentie van roofvogels. De oplossing moet worden gezocht in een nieuwe jachtregeling van staatssecretaris Gabor, waarin de jacht op fazanten en patrijzen moet worden verboden.

TOEZEGGING

Naar aanleiding van vragen uit de zaal legde Rob Bijlsma het succes van de Berkenhevel uit. Dit gebied heeft speciale kwaliteiten. Het is gelegen op arme zandgrond met een roofofvoels laag voedselaanbod. De bossen zijn in het begin van deze eeuw aangeplant. Toen ze in de stakenfase waren (bomen van ongeveer dertig jaar), verschenen er de eerste sporen. Nu de bossen ouder zijn geworden, zijn de sporen vervangen door

HOOGEVEENSCHIE COURAN

Maandag 30 maart 1992

Voorwoord

Zoals gebruikelijk ook in dit voorwoord een overzicht van het afgelopen jaar. Het begon allemaal niet zo best, begin 1992 werd er vervolgd bij het leven. Op het symposium van 28 maart kwam het een en ander aan de orde en maakten we onze ongerustheid kenbaar aan de 215 belangstellenden.

De dag was een succes. De overrompelende opkomst bewees dat roofvogels zich in een grote belangstelling mogen verheugen. Contacten met KNJV, Rijkspolitie, AID, de politiek en vogelwerkgroepen werden aangehaald, we kregen veel publiciteit in kranten, radio en TV (Rob Bijlsma in Vroege Vogels) en de vervolging nam prompt af. Vanaf mei/juni bleef het, op enkele uitzonderingen na, rustig. En deze situatie houdt tot op heden nog steeds aan.

Ook in financieel opzicht leverde het symposium ons geen windeieren. Door de positieve publiciteit ontvingen we subsidie voor enkele projecten zoals het samenstellen van een lespakket en expositiemateriaal. Op het moment wordt hier druk aan gewerkt. In het ringseizoen zijn een aantal kinderen van de plaatselijke lagere school meegeweest om het ringen van jonge roofvogels mee te maken. Hiervan zijn filmopnamen gemaakt, en deze worden gemonteerd tot een videofilm, speciaal bedoeld als voorlichtingsfilm over roofvogels voor kinderen. Onze collectie opgezette roofvogels breidt zich, dankzij het subsidiegeld, eveneens uit. We nemen ze o.a. mee naar lezingen en beurzen waar ze veel belangstelling trekken. Tevens ontvingen we een flinke som voor kleuromslag en fotokatern van het roofvogelboek.

Momenteel wordt door een accountant de boekhouding opgemaakt. In het vervolg zal in elk jaarverslag een overzicht worden opgenomen van de financiën, onkosten, projecten en subsidiegevers.

Wat het boek betreft: het manuscript is klaar. Op het ogenblik zijn we in overleg met een uitgever over de vorm waarin het zal verschijnen. Het wordt een fantastisch boek, een complete ecologische atlas van de roofvogels in Nederland. Het accent ligt op Noord-Nederland, maar ook zijn, voor zover beschikbaar, gegevens opgenomen uit de rest van het land. Het is niet alleen een opsomming van soorten, aantallen en plaatsen, maar tevens wordt duidelijk hoe je de gegevens, die wij met zijn allen verzameld hebben, kunt gebruiken. Het boek zal in het najaar uitkomen en we zijn van plan dit gebeuren met de nodige festiviteiten gepaard te laten gaan. Een echte roofvogeldag dus, met gastsprekers, officiële toestanden en muziek. We houden U op de hoogte!

Een heuglijk feit is verder dat Jan Schipperijn, al jarenlang trouw en actief lid van de werkgroep, door Vogelbescherming is onderscheiden met de Gouden Lepelaar. We zijn blij dat Jan op deze manier erkenning heeft gekregen voor al zijn roofvogelbeschermingsactiviteiten van de afgelopen jaren. Zijn onderscheiding straalt ook een beetje op ons af. De WRNON werd trouwens eveneens genomineerd voor de Politie Dieren- en Milieubeschermingsprijs 1992. Verder dan de nominatie zijn we helaas niet gekomen. De prijs ging naar een van de drie andere genomineerden, maar we voelden ons even zo goed vereerd.

In Groningen is op het ogenblik een groep enthousiaste roofvogelliefhebbers zeer actief, met name op het gebied van kiekendieven. Ze doen fantastisch werk, door het opzoeken

Roofvogels doden honderden duiven

(Van onze medewerker)

OLDEBROEK - Duivenliefhebber Gerrit Jan Klock aan de Vierschotenweg in 't Loo bij Oldebroek is ten einde raad. De beoefening van zijn hobby wordt hem vrijwel onmogelijk gemaakt door overlast van roofvogels. Met name de haviken, waarvan volgens hem zeker een zestal horsten binnen een kilometer van zijn duivenhok te vinden zijn, terroriseren regelmatig zijn duivenbestand en dat van anderen.

Al vanaf 1982/83 is die overlast merkbaar. De laatste jaren vooral zijn goede resultaten op de wedvluchten vrijwel onmogelijk geworden, deels door het kwijtraken van de vogels en deels door de angst die onder duiven blijft bestaan, als havik of sperwer er op hebben gejaagd. In het voorjaar van 1991 was de maat vol voor Gerrit Jan Klock. Via het provinciebestuur en het ministerie probeerde hij een vogelvergunning H te verkrijgen, zodat hij roofvogels zou mogen afschieten. Die vergunning werd hem echter geweigerd, ondanks het feit dat al meer dan 60 duiven van hem door roofvogels zijn gedood. Een medewerker van het consulent-schap Natuur, Bos, Landschap en Fauna heeft ter plaatse de situatie in oenschouw genomen en kwam tot de conclusie dat de plaats van een eventueel gedode havik snel door een andere vo-

gel zou worden ingenomen. Wel werd het advies gegeven een ansia-pistool als verjagend wapen aan te schaffen en dat wapen in combinatie met andere afweermiddelen - zoals een spiegelbol - toe te passen. Een jaar lang heeft Klock zoveel mogelijk op de uitkijk gestaan en zodra de haviken of sperwers in de buurt van de hokken verschenen geschoten met knallers of gillars. Van het hoofd van politie in Oldebroek had hij toestemming hiervoor.

Bij de duivenliefhebbers in de buurt werd een vermindering van het aantal dode duiven als slachtoffer van de stootvogels geconstateerd. In de buurt was niet iedereen echter gelukkig met het lawaai dat dit afschrikmiddel veroorzaakt. Er kwamen klachten over binnen.

Uit een enquête, gehouden onder postduivenhouders in de gemeente Oldebroek, blijkt overduidelijk dat per jaar honderden duiven slachtoffer worden van natuurlijke vijanden. Dat aantal zou nog veel groter zijn als men de duiven niet de gehele winter zouden vasthouden, zonder de dagelijkse trainingsvluchten rond het hok. Viendertig liefhebbers vulden de enquête in en 314 duiven werden opgegeven als slachtoffer van haviken en sperwers gedurende het seizoen 1992.

Een gemiddelde score van ongeveer tien duiven per liefhebber. Iedereen was ervan overtuigd dat roofvogels ze te pakken hadden gekregen. Dat de duivenliefhebbers in Oldebroek de roofvogels herkennen blijkt wel uit de aantekeningen van Klock. 'De sperwer met de lange staart', 'de kleine bruine' en soortgelijke aanduidingen geven

● Gerrit Jan Klock met een duif die een deel van een vleugel verloor bij een aanval van een havik.
Foto Frans Paalman

aan, dat hij ze onderling ook nog uit elkaar kan houden. Foto's - genomen in de buurt van de horsten in het bos - waarop dode aangevreten vogels te zien zijn, getuigen van het leed dat een hobbyist wordt aangedaan. Ook de teruggesonden ringen in de nesten bewijzen zijn gelijk. Een tweede nadeel van het veelvuldig voorkomen van havik en sperwer in de omgeving is dat tal van andere vogelsoorten er niet meer voorkomen. 'Zangvogels zie je hier niet meer en dat vind ik jammer', aldus Klock. Afgelopen week was het weer raak. Tijdens zijn afwezigheid hielden - vpl-

gens ooggetuigen - drie haviken huis onder zijn duivenkolonie waarvan hij er 's avonds maar liefst 18 miste. Graag zou Klock daarom zien, dat hij van meerdere vogelliefhebbers die last ondervinden van de roofvogels in hun omgeving, steun krijgt in zijn strijd om in bepaalde gevallen iets te kunnen doen tegen de overlast. Met name verenigingen zouden duidelijk moeten maken bij de betreffende instanties dat hun leden veel schade ondervinden. Ondanks de steeds terugkerende ergernis - waarvan hij soms nachten wakker ligt - wil hij niet overgaan tot maatregelen, die tegen de vogelwet indruisen.

'VOGELS'

Nieuwsblad van het Noorden, 14-11-1992

De Groninger vogelvereniging luidt de noodklok. Voor wat betreft de oorzaak van de achteruitgang van onze zang- en weidevogels slaat men de plank echter volledig mis. De grote populatie roofvogels die over onze natuur- en akkerbouwgebieden zweven zijn namelijk de oorzaak van het feit dat er in ons land vele vogelsoorten bedreigd worden in hun voortbestaan. Het wordt hoog tijd dat men (vogel- en natuurbescherming/overheid), dat een keer beseft en ook toegeeft. Zelfs onze huismussen zijn maar nauwelijks meer te zien. Broedende vogels worden van hun nesten verjaagd en de eieren vallen ten

prooi aan de roofvogels. Fazanten moeten schuilen c.q. duiken onder in akkerbouwgewassen. In natuurgebieden waar je vele vogelsoorten zou moeten horen is het bijna doodstil. Vele roofvogelsoorten zijn de laatste jaren uitgezet om de jager als het ware van hun jacht te beroven. Maar niet alleen wordt het wild bedreigd, maar nog veel meer de groepen waarvan Avifauna spreekt.

Dus:
- Ruim de roofvogels spoedig op, dan komen onze zang- en weidevogels weer snel terug!
- Natuurbeschermers en overheid: Gebruik uw verstand!
- Jagers(verenigingen): Laat u niet verder in een hoek drukken en kom in actie!
Onstwedde, B. A. MEEMS

Kamervragen over doden roofvogels in het Noorden

DEN HAAG - De Tweede-Kamerleden Dick Tommel en Doeke Eisma (beiden D66) willen van staatssecretaris Dsingsiz Gabor van natuurbeheer het naadje van de kous weten over de noordelijke roofvogelstand. Volgens de Stichting Werkgroep Roofvogels Noord- en Noordoost-Nederland zijn er vorig jaar 125 dode roofvogels gevonden. De kamerleden vragen Gabor of hij als verantwoordelijk bewindsman daarvan op de hoogte is en verlangen van de staatssecretaris duidelijkheid over de doodsoorzaak.

Tommel en Eisma willen weten of redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de roofvogels opzettelijk zijn gedood door vergiftiging dan wel door afschot. Verder vragen ze Gabor of deze zorgwekkende toestand representatief is voor het hele land. Tot slot zijn de democraten benieuwd naar de maatregelen die de staatssecretaris heeft genomen, dan wel gaat ondernemen. Daarbij denken zij vooral aan opsporing en vervolging van de daders.

Gouden Lepelaars

Twee vogelbeschermers in hart en nieren, Jan Knapker en Jan Schipperijn, hebben zaterdag 16 mei tijdens de Vogelbeschermingsdag in het Gooi de Gouden Lepelaar ontvangen. Deze onderscheiding verstrekt Vogelbescherming aan personen of organisaties met buitengewone verdiensten voor de vogelbescherming.

Jan Schipperijn, eco-noom aan de Universiteit van Groningen, is in zijn vrije tijd

vrijwillig controleur Algemene Inspectiedienst (AID) en daarmee onbezoldigd opsporingsambtenaar Rijkspolitie. Hij bereikte door zijn inzet meerdere malen dat illegale vogelactiviteiten werden opgespoord. Hij was mede-oprichter van de Werkgroep Roofvogelvervolgning Noord- en Oost-Nederland. In dit deel van het land is, mede dankzij zijn vasthoudendheid, de roofvogelvervolgning (al neemt zij thans weer toe) de laatste jaren duidelijk teruggedrongen.

en markeren van kiekendiefnesten, die anders gegarandeerd onder de landbouwmachines zouden verdwijnen. Verderop in het rapport vindt U een artikel van Ben Koks en Jan van 't Hoff over hun activiteiten.

Anders gesteld is het met Overijssel, daar blijft het tobben. Bij het ter perse gaan van dit rapport waren de (schaarse) gegevens over 1992 nog steeds niet binnen. Alles staat of valt met de inzet van enthousiaste mensen die bereid zijn belangeloos tijd en energie in het roofvogelwerk te steken. Wanneer dit niet of onvoldoende aanwezig is, houdt het gewoon op.

Een andere netelige kwestie is het CDI. Zoals U weet, sturen we de, onder verdachte omstandigheden aangetroffen, dode roofvogels naar deze instantie. Hier worden ze onderzocht en de doodsoorzaak wordt ons schriftelijk medegedeeld. Wat al jaren dreigde te gebeuren is nu realiteit geworden: het toxicologisch onderzoek aan de wilde fauna (waaronder roofvogels vallen) is per 1 januari 1993 stopgezet. We kunnen op dit moment nergens met onze dode beesten naar toe, of we moeten er veel voor betalen. In de bijdrage van Jan Schipperijn verderop in dit rapport hierover meer.

De belangstelling voor lezingen, artikelen en andere activiteiten op roofvogelgebied neemt toe. Daarnaast zouden wij meer willen organiseren voor de veldmedewerkers. Hierbij valt te denken aan een nieuwsbrief, een knipselkrant, instructieavonden voor het determineren van soorten en sexe etc. Alle ideeën, suggesties en medewerking op dit gebied zijn welkom.

En daarmee komen we op het volgende punt: wie gaat al dat werk doen? Op het ogenblik is het zo, dat de organisatie van de werkgroep draait op de inzet van slechts enkele mensen. Enerzijds betekent dit regelmatig een overbelasting, anderzijds is de basis van de werkgroep op deze manier veel te smal en dus wankel. Door NBLF werd geld aangevraagd voor een betaalde kracht die zich hele dagen zou kunnen bezighouden met het coördineren van roofvogelactiviteiten in Nederland. Een dergelijke spil zou een uitkomst wezen. Maar helaas, in verband met de bezuinigingen, is deze aanvraag afgewezen. We moeten de zaak dus louter op vrijwillige basis zien draaiende te houden.

We zijn daarom bezig ons bestuur te versterken. Zo zijn we ondermeer op zoek naar een goede penningmeester. Niet alleen iemand die de boekhouding bijhoudt, maar vooral iemand die geld weet binnen te halen om onze activiteiten te financieren. Geld is er genoeg, je moet alleen de juiste bronnen weten aan te boren. Dat kost tijd en inspanning, maar daar staat veel voldoening tegenover wanneer het lukt.

Waar we ook meer mensen voor nodig hebben, is voor het geven van voorlichting. We hebben straks een mooi lespakket en expositiemateriaal, maar te weinig mensen om daarmee de boer op te gaan. Hetzelfde geldt voor het geven van lezingen. Dia's en film zijn voorhanden. Eenieder die hiervoor belangstelling heeft en denkt een bijdrage te kunnen leveren, wordt hierbij van harte uitgenodigd om zich aan te melden.

Zoals al gezegd is het op het ogenblik, op enkele incidenten na, bijzonder rustig wat vervolging betreft. Regelmatig duiken er echter weer verontrustende berichten op in de dagbladen in de vorm van een artikel of een ingezonden stuk. Zoals de reactie van de heer Meems te Onstwedde en het artikel over een verontruste postduivenhouder in de Zwolse Courant (zie hiernaast). Het beste wat we hieraan kunnen doen is voorlichting blijven geven, misverstanden ophelderen en wilde verhalen over de zogenaamde "wandaden" van roofvogels ontzenuwen.

Kritiek op ontbreken van roofvogels in nieuw wildbeheerplan

LHEE — "Het wildbeheerplan dat u heeft opgesteld is een goed plan. Het is alleen een misser dat er niets over roofvogels in staat. Daarmee gebeuren nog steeds te veel ongelukken waardoor dieren worden aangetroffen met hagel in hun lijf. Misschien gebeurt dat door illegale jagers. Alle jagers zouden zich moeten aansluiten bij een wildbeheereenheid."

Dat zei de Drentse gedeputeerde H.A. Lange gisteren toen hij het eerste exemplaar van het Wildbeheerplan 1992-2004 van de Wildbeheereenheid Dwingelderveld en Omstreken in ontvangst nam. Lange ging in op de woorden van de heer H.D. Schuth van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging, die staatssecretaris Gabor citeerde die de wildbeheereenheden(wbe) indertijd als hoekstenen van het jachtbedrijf bestempelde. "Wellicht wordt in

A R G U

Roofvogels - In Argus 1992(2) is royaal aandacht besteed aan het roofvogelsymposium van WRNON, gehouden op 28 maart 1992. Inmiddels is van dit symposium het officiële verslag verschenen. Wilt u de hoogst actuele toespraken en discussies nu eens woordelijk volgen, dan kunt u het boekje bestellen door storting van fl. 12,50 op giro 76 284 t.n.v. de uitgever, met vermelding van uw naam en adres.

Quist, M (red.). 1992. *Roofvogels: bedreigend of bedreigd?* Werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Nederland, Appelscha.

Foto: Hans Gebuis

Meer actie tegen roofvogelvervolging

Staatssecretaris Gabor van Natuurbeheer gaat naast de controleurs Flora & Fauna, bezoldigde controleurs van de Algemene Inspectiedienst (AID) inzetten om roofvogelvervolgers op te sporen. Dit heeft hij gezegd in antwoord op vragen van de D66-Kamerleden Eisma en Tommel, die verontrust zijn over de toename van de roofvogelsterfte in ons land door afschot en vergiftiging. Hij zei dat het moeilijk is dergelijke overtredingen op te sporen. Snel onderzoek naar de doodsoorzaak, een goede inventarisatie van de roofvogelpopulatie en goede terreinkennis bij de controleurs zijn noodzakelijk om tot een beter opsporingsresultaat te komen.

Vogels 4-192

Betreft POLITIEDIERENBESCHERMINGSPRIJS 1992.

Geachte mevrouw Quist,

De jury heeft op 26 november 1992 gesproken en in haar wijsheid beslist.

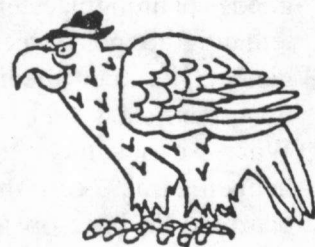
Voor de politiedierenbeschermingsprijs 1992 waren drie projecten genomineerd, waaronder ook het uwe.

Ik kan u mededelen, dat de prijs wordt toegekend aan de Rijkspolitie/Groep Aalten/Projectgroep Veld- en Milieupolitie voor het project "RIJKSPOLITIE WILDBEHEER EENHEID".

Uw project werd dus niet uitverkoren.

Het bestuur van onze vereniging wil u en de werkers in uw project toch van harte gelukwensen met uw nominatie voor welk werk ook de jury bewondering heeft.

Het opgemaakte juryrapport wacht thans op ondertekening door de juryvoorzitter, de heer E. H. T. M. Nijpels, Burgemeester van Breda.

Vogelonderzoekers in Oost-Groningen wisten niet wat ze zagen. Onverwacht broedden daar tussen koolzaad en tarwe afgelopen zomer vijftien paren grauwe kiekendieven. Tweemaal zoveel als in heel Nederland vorig jaar. Snelle actie voorkwam het uitmaaien van de nesten, maar toch werd een aantal jonge vogels moedwillig doodgetrapt. De Akkervogelwerkgroep Groningen wil betere bescherming van de akkergebieden in het Noorden.

Ten slotte wil ik hierbij onze veldmedewerkers bedanken, die dit jaar meer gegevens dan ooit hebben aangedragen, en alle anderen die de WRNON in 1992 terzijde hebben gestaan. Zoals gedeputeerde Herman Lange, waarin we een vurig pleitbezorger voor de roofvogels hebben gevonden, onze subsidiegevers, met name Vogelbescherming, de provincies Drenthe, Groningen en Friesland, Het Drents Landschap, Het Groninger Landschap, de Stichting Grasduinen, het Nationaal Fonds voor Natuur- en Milieu-educatie, het Wereld Natuurfonds, het Anjerfonds Groningen, de Nederlandse Aardoliemaatschappij en NBLF Drenthe. Ik hoop dat 1993 een goed (roof)vogeljaar wordt en dat we weer op uw aller medewerking mogen rekenen.

Maria Quist

Groningen

Lex Tervelde

In 1992 werd naast de twee al bestaande aandachtsgebieden een nieuw aandachtsgebied rondom Harkstede gevormd. Vanuit het verleden is dit een bekend gebied waar dikwijls roofvogelvervolging werd geconstateerd. Ook andere vogelwetovertradingen vonden hier plaats. Het gebeurde regelmatig dat op de meest vreemde plaatsen dode roofvogels werden aangetroffen, meestal werden ze opzettelijk op markante plaatsen neergelegd. Na onderzoek door het CDI bleek het dan te gaan om geschoten of vergiftigde exemplaren.

Naast de drie aandachtsgebieden kent de provincie ook nog een referentiegebied. In deze gebieden werden van de roofvogels door middel van een gestandaardiseerde werkwijze de territoria gekarteerd, nesten opgezocht, broedbiologische gegevens verzameld en de (eventuele) jongen, nadat ze waren gemeten en gewogen, voorzien van een ring. Tevens werden in de meeste gevallen ruipennen verzameld.

Verder ging onze speciale aandacht uit naar overtradingen zoals moedwillige verstoringen, dode roofvogels, doorschieten van nesten, het uithalen van legsels of het omzagen van nestbomen.

De doodgevonden roofvogels werden, mits ze nog geschikt waren voor onderzoek, verzameld en verzonden naar het Centraal Diergeneeskundig Instituut.

De resultaten zullen afzonderlijk per deelgebied worden besproken. Er is in totaal in 1992 ongeveer 26.500 ha geïnventariseerd. De aandachtsgebieden waren gesitueerd in het Oldambt, het Zuidelijk Westerkwartier (ZWK) en Duurswold.

Het referentiegebied lag in het Westerswoldse deel van de provincie Groningen.

Het Oldambt

Dit aandachtsgebied is met zijn 13.000 ha het grootst. De bebouwing vult ongeveer 2100 ha met grote en kleine dorpskernen en lintbebouwingen.

Er is iets minder dan 600 ha bos aanwezig. De leeftijd hiervan varieert zeer sterk. Het meeste "bos" (500 ha) is aangeplant in de jaren zeventig en tachtig. De overige ha bos zijn begin deze eeuw aangeplant. Ruim 10.000 ha is agrarisch cultuurlandschap. Granen, koolzaad en bieten voeren de boventoon. Dit jaar lag zo'n 1000 ha braak waar dan ook een enorm voedselaanbod (muizen) was.

De begrenzing van het gebied wordt gevormd door de Duits-Nederlandse grens (oost) en de Rijksweg Winschoten-Delfzijl (west).

De zuidelijke grens is de weg Bellingwolde-Blijham-Scheemda en de noordgrens is de lintbebouwing Nieuwolda en Woldendorp.

De verdeling van de vastgestelde territoria en het resultaat waren als volgt:

Soort	Aantal territoria	Mislukt	Gemiddelde legselgrootte	Gemiddeld aantal jongen
Br. Kiek	27	5 (n=17)	5.0 (n=17)	4.0 (n=17)
Bl. Kiek	4	2 (n=3)	?	?
Gr. Kiek	15	-	-	-
Havik	4	0	3.3	2.8
Sperwer	4	0	5.0	4.0
Buizerd	8	1 (n=5)	2.8 (n=5)	2.5 (n=5)
Torenvalk	33	2 (n=17)	5.3 (n=17)	4.7 (n=17)
Boomvalk	1	0	?	3.0

Bruine Kiekendief

In het begin van het broedseizoen waren overal Bruine Kiekendieven in de lucht. Baltsend en slepend met nestmateriaal leek het er allemaal veelbelovend uit te zien.

Uiteindelijk werden vele nesten toch niet gevonden omdat er te weinig tijd in gestoken kon worden.

Met name de kwelder is een problematisch gebied met zijn uitgestrekte rietvelden. Al met al deed de Bruine Kiekendief het bijzonder goed. Mede dankzij de braaklegging.

Blauwe Kiekendief

In het onderzoeksgebied werden vier territoria vastgesteld. Hiervan slaagde er één; hier vlogen succesvol jongen uit. De andere zijn mogelijk door Zwarte Kraaien verstoord.

Grauwe Kiekendief

Over de Grauwe Kiekendief in dit gebied is elders in dit rapport een artikel opgenomen door Ben Koks.

Havik

Daar grote aaneengesloten boscomplexen ontbreken in dit gebied, is het aantal paren Havik gering. Eén paar bracht in een bosje van ongeveer vier ha toch vier pulli groot die alle succesvol uitvlogen.

Als prooi werd hier een Kluut aangetroffen op het nest.

Sperwer

De Sperwer lijkt het gebied steeds meer te ontdekken. Steeds vaker worden Sperwers waargenomen. Ook het aantal broedgevallen geeft een stijgende lijn te zien.

Torenvalk

Ook de Torenvalk was zeer goed vertegenwoordigd. Door de braakliggende percelen en het hoge prooiaanbod deden de Torenvalken het dit jaar weer bijzonder goed. Er werd zelfs een 7-legsel gevonden in een kapschuur; hiervan vlogen 6 jongen succesvol uit.

Boomvalk

Waarschijnlijk één van de eerste keren dat er een Boomvalk in dit grootse wijde landschap broedde. Het nest zat in een populier aan de rand van een bosperceel met uitzicht over het water. Omdat de boom alleen tijdens windstil weer kon worden beklommen, zijn alleen de jongen geringd en is verder niets van dit broedsel bekend.

Duurswold

Dit nieuwe aandachtsgebied rondom Harkstede is 3200 ha. Het bestaat voornamelijk uit grasland op veengrond. Hier en daar wordt het wat afgewisseld door akkerbouw.

Er is niet zo veel bebouwing in het gebied, circa 100 ha. Verder is er zo'n 25 ha "bos" aanwezig dat voornamelijk rondom gaslocaties en boerderijen is gesitueerd.

Het gebied wordt ten noorden door het Eemskanaal begrensd en de zuidkant door de Rijksweg A7. Het westen loopt tot aan het industriegebied van Groningen en het oostelijke deel wordt begrensd door de lintbebouwing van Lageland-Harkstede en Scharmer. In het gebied zijn een aantal zandwingaten en recreatieplassen aanwezig (150 ha) van een jaar of 10-15 oud. In het kader van de braaklegregeling en aanplant van snelgroeiend bos is drie jaar geleden 275 ha populieren aangeplant door boeren. In dit "bos" zitten dan ook altijd op doorbuigende boomtoppen Buizerds te loeren. Boven het "bos" tussen de bomen door zie je glurende kiekendieven.

De verdeling van de vastgestelde territoria en het resultaat waren als volgt:

Soort	Aantal territoria	Mislukt	Gemiddelde legselgrootte	Gemiddeld aantal jongen
Bruine Kiek	2	0	?	5.0
Havik	1	1	-	-
Buizerd	1	0	?	2.0
Torenvalk	15	2	5.5	5.0

Bruine Kiekendief

Van de twee bekende territoria broedde één paar in een nietszeggend rietveldje. Het andere paar had zich beter verstopt. Na enig speur- en inventariseerwerk kon de locatie vrij gemakkelijk worden bepaald. Het probleem was echter dat we er niet bij konden komen. Later zijn hier drie jonge kiekendieven gezien.

Havik

Het territorium was gevestigd tussen een beginnende aalscholverkolonie. Nadat was geconstateerd dat het vrouwtje twee maal van het nest was gevlogen met een tussenperiode van een week, werd besloten om het nest te inspecteren. Bij het nest aangekomen bleek

het leeg te zijn. Bij de volgende bezoeken werd wel geconstateerd dat een paartje het territorium bezet hield maar niet tot broeden overging. De aalscholvers hebben trouwens wel succesvol gebroed.

Buizerd

Het enige paartje dat dit gebied rijk was, had een territorium in een spontaan ontstaan wilgenbosje. Het nest bevond zich vrij hoog (25 m) op een niet makkelijk bereikbare tak. We zijn hier dan ook maar één keer bijgeklommen om de twee pullen te ringen.

Net buiten het aandachtsgebied werd begin 1992 een dode Buizerd gevonden. Na onderzoek bij het CDI bleek de vogel een natuurlijke dood te zijn gestorven. De eerste roofvogel die niet door (lood)vergiftiging om het leven is gekomen!

Torenvalk

Het gebied is uitermate geschikt voor Torenvalken. Met name in het pas ingeplante populierenbos wemelt het van de muzien gezien de hoeveelheid holletjes.

In de aanplant hadden de eigenaren het de Torenvalken naar de zin gemaakt door er kasten te plaatsen.

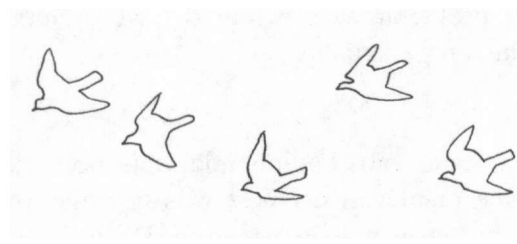
Van de 15 vastgestelde territoria zaten dan ook 8 paren en een kast te broeden. Het had één paartje meer kunnen zijn. Doordat onbekenden een stuk hout dat precies in de kast pastte, voorzien van tientallen spijkers, in de kast hadden gelegd, kon de reeds broedende Torenvalk het verder wel vergeten! Alleen fakirtorenvalken hadden hiervan gebruik kunnen maken. Positief te melden is dat vijf paartjes ieder zes eieren hadden gelegd. Hiervan bracht één paartje vier pullen groot, de overige zes. Er was zelfs een paartje bij dat 7 eieren had gelegd en het presteerde om alle hier uitgekomen jongen te laten uitvliegen. Proficiat!

Zuidelijk Westerkwartier

Dit aandachtsgebied wordt gekenmerkt door zijn kleinschaligheid. Vele kilometers zich in goede staat bevindende houtwallen begrenzen eigendommen van de boeren. Het agrarisch gebied bestaat grotendeels uit grasland.

Voor Groningse begrippen vinden we hier de wat grotere bossen. De gemiddelde leeftijd van deze bossen wordt geschat op meer dan 50 jaar oud. Het totale onderzochte gebied is 7300 ha. De grotere bebouwingskernen zoals Leek, Marum, Tolbert en de Wilp nemen ongeveer 800 ha in beslag. Er ligt zo'n 175 ha bos in het gebied en daarnaast zijn er nog de houtsingels.

Het gebied ligt ten zuiden van de Rijksweg A7 en vormt grofweg een driehoek, waarbij de provinciale grenzen van Drenthe en Friesland respectievelijk de oost- en westgrens zijn.

De verdeling van de vastgestelde territoria en het resultaat waren als volgt:

Soort	Aantal territoria	Mislukt	Gemiddelde legselgrootte	Gemiddeld aantal jongen
Bruine Kiek	1	0	?	2.0
Havik	4	0	3.5	2.5
Sperwer	4	1	4.5	2.0
Buizerd	6	0	2.5	1.5
Torenvalk	4	0	5.3	5.0
Boomvalk	1	?	-	-

Bruine Kiekendief

Het paar was alweer vroeg terug in het seizoen en bezette direct het oude territorium, gelegen aan de noordkant van het Leekstermeer in de rietoever.

De reproductie nam met 50% af vergeleken met het vorig jaar. Er vlogen 2 pulli succesvol uit.

Dat er niet meer Bruine Kiekendieven in het ZWK worden vastgesteld, heeft te maken met geschikt biotoop dat niet voorhanden is.

Havik

De territoria werden net als verleden jaar in dezelfde bossen vastgesteld, vaak werden zelfs de oude nesten hergebruikt.

Het gemiddeld aantal eieren per paar is goed. Helaas ging het in de eifase of in de jongenfase door onbekende oorzaken mis. Zelfs een bijna vliegvlug jong werd dood onder het nest aangetroffen. Het vermoeden is dat er geen kwade bedoelingen in het spel zijn. Er is niet geconstateerd dat nestbomen zijn beklommen of anderszins opzettelijk zijn verstoord.

Al met al vlogen er negen jonge Haviken de wijde onbekende wereld in. Al snel werd één van de jonge Haviken teruggemeld. Nabij Drachten werd het beestje in verhongerde toestand gevonden. Na goede zorgen in het vogelopvangcentrum van de familie Miedema werd de jonge Havik in Appelscha in vrijheid gesteld. Elf dagen daarna vloog hij zich dood tegen een raam.

Sperwer

Verleden jaar werd één territorium gevonden. Dit seizoen deed de Sperwer het goed met vier territoria. Hiervan mislukte er één nest, waaraan mogelijk kraaien debet waren. De andere nesten vlogen succesvol uit. Ook hier blijkt, in vergelijking met het Oldambt, de reproductie aan de lage kant te zijn. De oorzaak hiervan is niet bekend.

Buizerd

Evenals de Havik werden de territoria nagenoeg op dezelfde plek teruggevonden als in het voorafgaande jaar.

Vreemd was het geval toen we een nest controleerden met drie ogenschijnlijk gezonde jongen, die de week daarop gering konden worden. Toen we er weer bijkwamen, bleek één jong dood onder het nest te liggen terwijl een ander jong op sterven na dood op het nest lag. Het derde jong is (geringd) succesvol uitgevlogen. De doodsoorzaken van de pulli kon niet worden achterhaald. De reproductie was net als bij de Havik laag.

Torenvalk

De vijf territoria bevonden zich alle rondom kunstmatige nestgelegenheid: drie legfels daarvan in een nestkast. Eén legfel bevond zich in een opgehangen melkbus.

De gelegde eieren kwamen bijna allemaal uit en de jongen groeiden voorspoedig op. Het blijft opmerkelijk dat er geen natuurlijke nestplaatsen door de Torenvalken werden gekozen. Tot op heden werd één legfel in een oud kraaienest gevonden.

Boomvalk

Diverse malen is in het broedseizoen een paarje rondom Tolbert waargenomen. Zoekacties naar een eventueel nest leverden geen positief resultaat op.

Westerwolde

Het referentiegebied dat hier is gesitueerd, is ongeveer 4000 ha groot. De bebouwing van Ter Apel, Ter Apelkanaal, Sellingen en Vlagtwedde neemt ongeveer 500 ha in beslag. Het bos is zeer omvangrijk met zo'n 1800 ha. Het zijn over het algemeen oudere aaneengesloten grote boscomplexen.

Het agrarisch cultuurlandschap is verdeeld in akkerbouw en grasland. Het gebied wordt verder gekenmerkt door kleinschaligheid, met daarin gelegen heidevelden en hoogveenontginningen. Het gebied op zich kan als een beekdallandschap worden gekarakteriseerd.

De verdeling van de territoria en het resultaat waren als volgt:

Soort	Aantal territoria	Mislukt	Gemiddelde legselgrootte	Gemiddeld aantal jongen
Wespendief	1	-	-	-
Rode Wouw	1	-	-	-
Bruine Kiek	3	0	-	3.0
Grauwe Kiek	1	-	-	-
Havik	11	2	-	2.5
Sperwer	11	3	-	2.7
Buizerd	23	4	-	2.0
Torenvalk	7	2	-	4.0
Boomvalk	1	0	-	3.0

Helaas is er niets bekend over het aantal gelegde eieren omdat er tijdens de broedperiode niet bij de nesten is geklommen.

Wespendief

Tijdens het broedseizoen heeft een paartje een broedpoging gedaan. Het paar werd diverse malen waargenomen. Een nest is niet gevonden. Later in het seizoen zijn de beesten niet meer gezien.

Rode Wouw

Zo ook was er een paartje Rode Wouw aanwezig, maar er werd geen baltsgedrag vertoont.

Bruine Kiekendief

Twee vrouwtjes en één mannetje brachten in de Veenhuizerstukken (voormalige vloeivelden AVEBE) 4 pullen groot. Ook werd in het vloeiveld Blekslage een broedpaar gesignaleerd. Het nest werd niet gevonden, wel werden twee pas uitgevlogen jongen gezien.

Grauwe Kiekendief

Volgens de plaatselijke jagersvereniging heeft in een graanveld een broedgeval plaatsgevonden. Er is weinig duidelijkheid omtrent dit geval.

Havik

De elf vastgestelde territoria zijn vergeleken met 1991 zeer positief. Er zijn twee territoria mislukt door toedoen van menselijke activiteiten (mond. med. Nico de Vries). Uit alle negen andere territoria vlogen succesvol jongen uit. Een paar heeft al een aantal jaren hun nest in een 200 jaar oude eik. Er zijn geen aanwijzingen dat op grote schaal vervolging zou plaatsvinden. Nabij Jipsingboertange werd een juveniel gevonden die tegen glas was gevlogen.

Sperwer

Door toedoen van de plaatselijke jeugd werden drie van de elf territoria verstoord. Vergeleken met het Oldambt vloog er gemiddeld 1.3 jong per territorium minder uit. Gezien de geschiktheid van het Westerwoldse biotoop is dit vrij laag. Mogelijk dat er in de ei- of jongenfase een en ander mis ging. Er is geen vervolging geconstateerd. In het verslagjaar stierven drie Sperwers door "natuurlijke" oorzaken: raamslachtoffer, verkeer en gewond gevonden en overleden in asiel.

Buizerd

Van deze soort werden 23 territoria vastgesteld. Door menselijk toedoen, al of niet opzettelijk, mislukten er vier (mond. med. Nico de Vries). Positief is de vermelding dat er in het bosgebied "Doene es" eindelijk succesvol pullen uitvlogen. Het nest werd al jaren achtereen verstoord.

De territoria geven een aardig verspreid beeld te zien over het gebied. In het gebied werden drie dode exemplaren gevonden. Volgens de uitslag van het CDI was één beest door parathion om het leven gekomen. De andere twee werden sterk vermagerd aangetroffen; over hun doodsoorzaak is niets bekend.

Torenvalk

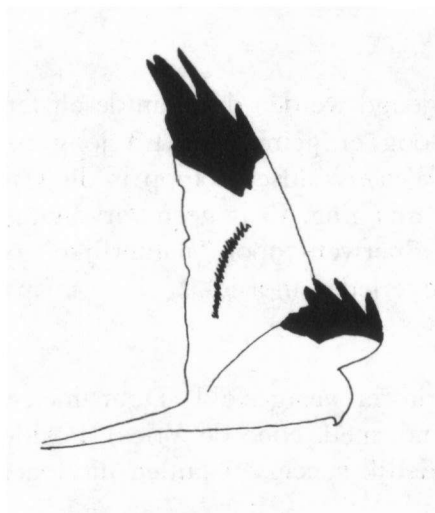
Het beekdallandschap is voor Torenvalken niet echt bijzonder geschikt. Omdat er nogal

wat snelgroeiend bos (populieren) is aangeplant en in deze percelen nestkasten zijn opgehangen, is de torenvalkdichtheid redelijk toegenomen. Van de zeven vastgestelde territoria mislukte er twee door onbekende oorzaak. Van de vijf andere territoria vlogen gemiddeld 4 pullen uit. Er is voor zover bekend één dode Torenvalk gevonden, vermoedelijk een verkeersslachtoffer.

Boomvalk

Om met het trieste nieuws te beginnen, werd één Boomvalk doodgevonden. Doodsoorzaak... een waslijndraad waarmee hij met zijn vleugel tegenaan was gevlogen.

Het andere trieste nieuws is dat de teloorgang van deze soort zich voortzet. Er is dit jaar nog maar één nest gevonden. Er vlogen gelukkig drie jongen succesvol uit. De achteruitgang gaat gestaag voort.

Friesland

Johan Krol

legenda:	Broedcodes
	Trr = aantal vastgestelde territoria.
	Suc = aantal territoria waarvan bekend is dat het broedpaar één of meer jongen heeft grootgebracht.
	Mis = aantal territoria waarvan bekend is dat het broedpaar geen jongen heeft grootgebracht.
	Onb = aantal territoria waarvan het broedsucces onbekend is.
	Ei = gemiddeld aantal eieren per broedpoging waarvan de volledige legselgrootte bekend is.
	Psb = gemiddeld aantal jongen dat per succesvolle broedpoging is grootgebracht.
	%Suc = procentuele aandeel succesvolle territoria van die territoria waarvan de afloop van het broedproces vastgesteld is.
	Soortcodes
	Hav = Havik
	Bui = Buizerd
	Tv = Torenvalk
	Bv = Boomvalk
	Brk = Bruine kiekendief
	Spe = Sperwer

Gebiedscodes (zie kaart)

1. Frl-Noord
2. Frl-West
3. Frl-Oost
4. Frl-Zuid
5. Rw = Ravenswoud
6. Lv = Lindevallei
7. Kl = Katlijk
8. Gl = Gaasterland
9. Ij = IJsselmeer waarden
10. Ew = Eernewoude
11. Bz = Beetsterzwaag
12. Tw = Twijzel

Systematisch onderzoek.

In Friesland is in vier gebieden met speciale aandacht onderzoek aan de lokale roofvogel-populatie gedaan, hetzij vanwege misstanden ter plaatse (aandachtsgebied) hetzij juist vanwege het ontbreken van misstanden (referentiegebied). Deze gebieden zijn: de omgeving van Beetsterzwaag, de Lindevallei in het zuid-oosten van de provincie, de omgeving van Ravenswoud in het uiterste zuid-oosten en het boswallenlandschap rond

Twijzel. Voor een uitgebreidere beschrijving van deze gebieden wordt verwezen naar het verslag van 1991, hier volgt een korte terreintypering.

Beetsterzwaag. De bossamenstelling is gevarieerd, met zowel monotone naalddhoutaanplant als zeer divers oud gemengd bos en zelfs parken en oude Beukenlanen waar de Bosuil en Steenmarter voorkomt. Het geïnventariseerde gebied beslaat plm. 3000 ha. waarvan plm. 50 % (1500 ha.) met bos en heide (plm. 150 ha.) bedekt is.

De Lindevallei. Het is een kleinschalig landbouwgebied in het stroomdal van de Linde en de Tjonger met veel boswallen en eiken-hakhoutbosjes op de hogere delen en elzenbroekbos in laag gelegen moerassige delen. Het totale geïnventariseerde gebied beslaat plm. 7200 ha. waarvan slechts plm. 10% (750 ha.) door bos bedekt is.

Ravenswoud. Het gebied is plm. 450 ha. groot en doorsneden met 10 "wijken" waardoor in het verleden per schip turf werd afgevoerd. Ongeveer 270 ha. is bebost (Compagnonsbos) met overwegend naalddhout.

Twijzel. Het betreft een zeer typisch landschap waar bos ontbreekt, maar wel een dichte structuur van boswallen voorkomt. Het betreft wallen begroeid met Eik en Els. Er bevinden zich in het plm. 1500 ha. grote gebied enkele natte plekjes met riet en wilg. Vanwege het ontbreken van gesloten bos ontbreekt de Havik tot nu als broedvogel.

De resultaten van de "probleemsoorten" Havik en Buizerd voor deze vier gebieden zijn tegen elkaar en tegen het Friese gemiddelde (afkomstig uit een somming van de gegevens uit alle binnengekomen formulieren) uitgezet in tabel 1 en 2.

Tabel 1. Aantallen en broedsucces van de Havik in Friesland in 1992

Havik	Lv	Bz	Rw	Frl
territoria	13	5	5	47
ha/territorium	554	600	90	-
succesvol(%)	9(69)	5(100)	3(60)	35(74)
mislukt(%)	4(31)	0(0)	2(40)	12(26)
eieren(N)	3.6(8)	-	3.6(5)	3.5(18)
pulli(N)	2.2(9)	2.8(5)	3.0(3)	2.4(33)

Tabel 2. Aantallen en broedsucces van de Buizerd in Friesland in 1992

Buizerd	Lv	Bz	Rw	Tw	Frl
territoria	19	9	4	3	75
ha/territorium	379	333	113	500	-
succesvol(%)	12(63)	9(100)	3(75)	2(67)	47(69)
mislukt(%)	7(37)	0(0)	1(25)	1(33)	21(31)
eieren(N)	2.4(10)	-	2.0(3)	2.0(1)	2.8(24)
pulli(N)	2.0(12)	2.1(9)	2.0(3)	2.0(2)	2.1(39)

Resultaatbespreking.

Beetsterzwaag.

De resultaten van de inventarisatie wijken sterk af van die van vorig jaar. We gingen wat betreft het inventariseren de goede kant op, maar door sterke tegenwerking van de plaatselijke WBE zijn we een stuk achteruitgegaan. De toegang tot de bossen is aan ons drietal vrijwilligers ontzegd tijdens dit broedseizoen. In overleg met onze stichting heeft de plaatselijke WBE zelf geïnventariseerd maar daar is volstrekt onvoldoende van terecht gekomen gezien de weinige gegevens die ons bereikt hebben.

Op grond van de gegevens van 1991 mogen we het totale aantal paren dagroofvogels op tenminste 35 paren schatten. Deze inventarisatie komt niet verder dan 15 stuks, uitgezonderd 1 torenvalk, allemaal Havik en Buizerd. De gegevens betreffen vrijwel uitsluitend succesvolle broedpogingen waarvan de pulli geringd zijn. Zaken als legselgrootte en vooral de leeftijd van de oudervogels ontbreken. Het moge duidelijk zijn dat inventariseren op deze wijze weinig nut heeft. We zullen proberen de WBE te bewegen onze vrijwilligers weer de vrije toegang te verlenen, danwel een andere oplossing overeen te komen.

Lindevallei

Het aantal broedparen Havik is normaal te noemen. Het succespercentage is normaal. Opnieuw mislukte een broedpaar in het reservaat Delleburen onder dubieuze omstandigheden, dit maal werd het nest vlak voor de eileg uit de boom gestoten. Een ander paar kreeg tijdens het broeden te maken met kapwerk rond de horst. In het toch al niet grote nestbosje werd een baan van 30 meter breed gekapt, uiteraard bevond de nestboom zich exact in het midden. De nestboom bleef als enige staan, voor volk en vaderland prachtig zichtbaar. De boom werd ook beklommen, maar de eieren bleven liggen en tot onze voldoening vlogen er twee jongen uit. Later verscheen er een hoogzit langs het gekapte deel, wellicht was een vrij schootsveld de reden van de kappartij.

Het percentage adulte broedvogels onder zowel de mannen(N=1) als onder de vrouwen(N=4) bedroeg 100%, weliswaar is de steekproef klein, maar toch. Over de Buizerd zijn geen schokkende zaken te melden, zij het dat we geen geweldig seizoen achter de rug hebben.

Ravenswoud

Het aantal broedparen Havik en Buizerd is vrij normaal te noemen. Ook de resultaten zijn normaal te noemen, terwijl ook het percentage van 80%(N=5) adulten onder de vrouwjes Haviken tot tevredenheid stemt.

Twijzel

De problemen in dit gebied liggen nog steeds op het vlak van het uithalen van legsels door jeugd. Ook dit seizoen is een buizerdpaar en het enige sperwerpaar van de eieren ontdaan. De enige hoop is blijvend gevestigd op het geven van veel voorlichting teneinde de heersende mentaliteit langzamerhand te doen verbeteren. In de praktijk vindt dit al plaats door het geven van dialezingen voor scholen en (jeugd)vogelwachten. Onze plaatselijke medewerker Sietse v.d. Meulen is daarmee zeer actief bezig.

Totaaloverzicht

De verdeling van de in Friesland vastgestelde territoria van dagroofvogels over de gebieden was als volgt. (tabel 3)

Tabel 3. Territoriaverdeling dagroofvogels Friesland

Gebied	Hav	Spe	Bui	Tv	Bv	Brk
Ravenswoud	5	2	5	4	0	0
Lindevallei	13	1	19	12	1	2
Katlijk	5	2	9	2	1	0
Beetsterzwaag	5	0	9	1	0	0
Eernewoude	4	1	7	1	0	19
Gaasterland	10	5	10	26	3	31
Twijzel	0	1	3	0	1	0
FRL-West	2	0	7	4	0	15
FRL-Oost	3	1	5	12	2	4
FRL-Zuid	0	0	1	0	0	0
Totaal	47	13	75	62	8	71

De gegevens van de territoria uit tabel 3 kunnen als volgt per deelgebied gegroepeerd worden. De succespercentages zijn berekend voor die broedgevallen waarvan de afloop bekend is. Nesten met onbekende afloop zijn dus buiten de berekeningen gehouden.

Tabel 4. HAVIK
aantallen en broedsucces per deelgebied.

Plaats	Trr	Suc	Mis	Onb	Ei	Psb	%Suc
Ravenswoud	5	3	2	0	3.6(5)	3.0(3)	60
Lindevallei	13	9	4	0	3.6(8)	2.2(9)	69
Katlijk	5	3	2	0	3.3(3)	3.5(2)	60
Beetsterzwaag	5	5	0	0	-	2.8(5)	100
Eernewoude	4	3	1	0	-	2.5(2)	75
Gaasterland	10	8	2	0	-	1.9(8)	80
FRL-West	2	1	1	0	-	2.0(1)	50
FRL-Oost	3	3	0	0	3.5(2)	2.3(3)	100
totaal	47	35	12	0	3.5(18)	2.4(33)	74

Tabel 5. SPERWER
aantallen en broedsucces per deelgebied.

Plaats	Trr	Suc	Mis	Onb	Ei	Psb	%Suc
Ravenswoud	2	2	0	0	4.0(2)	3.0(1)	100
Lindevallei	1	1	0	0	5.0(1)	4.0(1)	100
Katlijk	2	2	0	0	4.5(2)	4.5(2)	100
Eernewoude	1	0	0	1	-	-	-
Gaasterland	5	5	0	0	-	3.6(5)	100
Twijzel	1	0	1	0	-	-	0
FRL-Oost	1	1	0	0	3.0(1)	2.0(2)	100
totaal	13	11	1	1	4.2(6)	3.5(11)	92

Tabel 6. BUIZERD
aantallen en broedsucces per deelgebied.

Plaats	Trr	Suc	Mis	Onb	Ei	Psb	%Suc
Ravenswoud	5	3	2	0	3.6(5)	3.0(3)	60
Lindevallei	19	12	7	0	2.4(10)	2.0(12)	63
Katlijk	9	8	1	0	2.5(2)	2.0(2)	89
Beetsterzwaag	9	9	0	0	-	2.1(9)	100
Eernewoude	7	4	3	0	-	2.0(3)	57
Gaasterland	10	6	2	2	2.0(1)	2.3(6)	75
Twijzel	3	2	1	0	2.0(1)	2.0(2)	67
FRL-West	7	1	2	4	3.0(2)	1.0(1)	33
FRL-Oost	5	1	3	1	3.0(3)	2.0(1)	25
FRL-Zuid	1	1	0	0	-	-	-
totaal	75	47	21	7	2.8(24)	2.1(39)	69

Tabel 7. TORENVALK
aantallen en broedsucces per deelgebied.

Plaats	Trr	Suc	Mis	Onb	Ei	Psb	%Suc
Ravenswoud	4	1	3	0	4.7(3)	4.0(1)	25
Lindevallei	12	7	3	2	5.0(8)	4.8(6)	70
Katlijk	2	2	0	0	5.0(1)	4.0(1)	100
Beetsterzwaag	1	0	1	0	-	-	0
Eernewoude	1	0	0	1	-	-	-
Gaasterland	26	24	1	1	-	3.7(24)	96
FRL-West	4	1	0	3	-	-	100
FRL-Oost	12	11	1	0	5.2(9)	4.7(11)	92
totaal	62	46	9	7	5.0(21)	4.1(43)	84

Tabel 8. BOOMVALK
aantallen en broedsucces per deelgebied.

Plaats	Trr	Suc	Mis	Onb	Ei	Psb	%Suc
Lindevallei	1	1	0	0	-	2.0(1)	100
Katlijk	1	0	0	1	-	-	-
Gaasterland	3	1	0	2	-	2.0(1)	100
Twijzel	1	1	0	0	-	3.0(1)	100
FRL-Oost	2	2	0	0	2.0(2)	2.0(2)	100
totaal	8	5	0	3	2.0(2)	2.2(5)	100

tabel 9. BRUINE KIEKENDIEF
aantallen en broedsucces per deelgebied.

Plaats	Trr	Suc	Mis	Onb	Ei	Psb	%Suc
Lindevallei	2	2	0	0	-	-	100
Eernewoude	19	11	0	8	-	-	100
Gaasterland	31	28	0	3	3.0(1)	3.1(27)	100
FRL-West	15	4	2	9	-	2.0(1)	67
FRL-Oost	4	4	0	0	3.5(4)	2.0(4)	100
totaal	71	49	2	20	3.4(5)	2.9(32)	96

Ten aanzien van de mislukte broedpogingen kunnen de aantallen per soort en geconstateerde oorzaak als volgt worden gegroepeerd. De totalen hoeven niet overeen te komen met de kolom "Mis" in de tabellen hiervoorafgaand. Daarin staan territoria weergegeven, hier staan broedpogingen weergegeven. De verschillen ontstaan door vervolglegels.

legenda: 1 = onbekend/natuurlijk 5 = onbevruucht/eisterfte
 2 = uitgehaald 6 = geschoten
 3 = werkzaamheden 7 = ei geschud
 4 = nest vernield/omgezaagd

Tabel 10. Overzicht van het mislukken van roofvogelbroedgevallen, uitgesplitst naar oorzaken.

Soort	Aantal	1	2	3	4	5	6	7
Havik	12	8	2	0	1	1	0	0
Sperwer	2	1	1	0	0	0	0	0
Buizerd	21	15	5	0	1	0	0	0
Torenvalk	9	11	3	0	0	0	0	0
Bruine kiekendief	2	2	0	0	0	0	0	0
totaal	46	37	11	0	2	1	0	0

Nog steeds is het uithalen van eieren de belangrijkste illegale activiteit in Friesland. Dit in tegenstelling tot de andere provincies. Een duidelijke concentratie van illegale activiteiten vinden we voor het derde opeenvolgende jaar rond Joure en van daaruit in de richting van het Tjeukemeer. Het betreft waarschijnlijk niet alleen jeugdige, maar ook volwassen ouders gezien het ernstige vermoeden van het doorschieten van twee broedparen Buizerd bij Rohel. Wegens het nog ontbreken van nadere informatie staan ze voorlopig in kolom 1 genoteerd. Opvallend is verder het omzagen van een nestboom van een Buizerd in het gebied de Oude Venen bij Eernewoude. Het fenomeen roofvogelvervolging was daar tot nu toe onbekend.

Drenthe, referentie- en aandachtsgebieden

Willem van Manen

Gebied

In totaal werd in 1992 36.840 ha referentiegebied onderzocht.

Als aandachtsgebieden werden in 1992 Boswachterij Borger en een gebied bij Smilde (totaal 6850 ha) geïnventariseerd. Namen en oppervlakten van afzonderlijke gebieden staan vermeld in tabel 1.

Gebieden met een duidelijke tweedeling in een bosrijk en een bosarm deel zijn onderverdeeld. Figuur 1 geeft de ligging in Drenthe weer. De referentiegebieden zijn uitgebreid beschreven in het jaarverslag van 1991, aandachtsgebieden zijn hieronder kort beschreven.

Tabel 1. Oppervlaktegegevens van referentie- en aandachtsgebieden in Drenthe 1992

Naam gebied	Onderverdeling	Opp (ha)	Opp. bos (ha)
Referentiegebieden			
Noordoost Drenthe	-	4400	520
Midden-Drenthe	Noordelijk Midden Drenthe	5190	310
	Boswachterij Hooghalen	1550	1250
Bosw. Smilde/Berkenheuvel	-	3900	2620
Odoorn	Gemeente Odoorn	20220	140
	Boswachterij Odoorn/Exloo	1580	1380
Aandachtsgebieden			
Smilde	-	5100	400
Boswachterij Borger	-	1750	1150

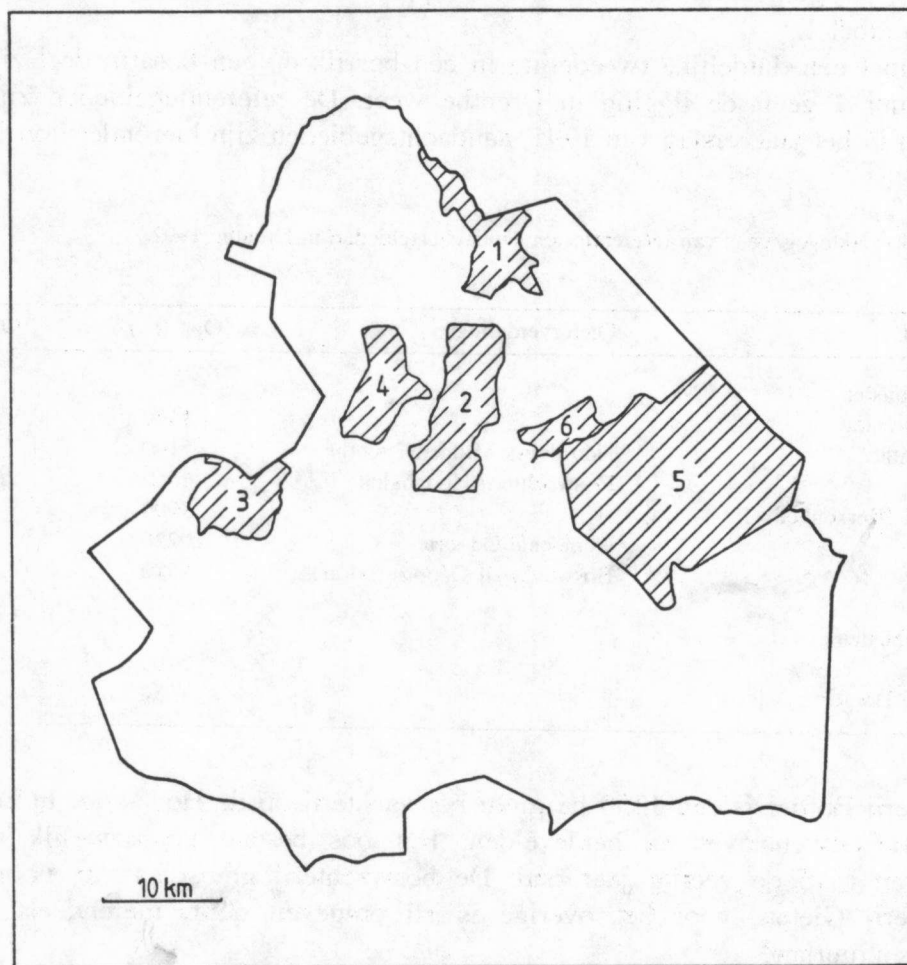
Boswachterij Borger is een 1250 ha grote boswachterij op de Hondsrug. In het bos liggen enkele landbouwenclaves en heidevelden. Het bos bestaat voornamelijk uit lariks en fijnspar van rond de veertig jaar oud. De boswachterij grenst aan de noordzijde tegen Boswachterij Gieten, voor het overige is zij omgeven door, merendeels grootschalig, agrarisch cultuurland.

Het gebied bij Smilde betreft een grootschalige heide- en hoogveenontginning met meerdere kleine bossen en heidevelden. De bossen zijn overwegend gemengd en hebben een leeftijd van ongeveer 50-100 jaar. Het witterveld is het grootste heideveld in het gebied. Vooral het her en der opgeslagen bos is van belang voor de roofvogels.

Werkwijze

Vanaf februari of maart werden oude nesten en waarnemingen van nestbouw, individuele vogels, ruiveren, schijt en plukresten gedurende circa zes bezoeken ingetekend op een

veldkaart (1:25.000 of 1:10.000). Deze waarnemingen werden per soort overgezet op een aparte kaart, een soortkaart. Aan het eind van het veldseizoen (voor de meeste waarnemers eind augustus), wanneer per soort alle waarnemingen op één soortkaart stonden, werd een interpretatie gemaakt en het aantal territoria vastgesteld. De leeftijd van de oudervogels werd vastgesteld aan de hand van ruiveren en/of zichtwaarnemingen. Er werd onderscheid gemaakt tussen éénjarige (juveniele) en meerjarige (adulte) vogels. Bezette nesten werden, indien mogelijk, minimaal twee keer beklommen. Eénmaal om de legselgrootte vast te stellen en éénmaal om de jongen te tellen, te ringen, te wegen en te meten. Vooral bij de

Figuur 1. Ligging van referentie- en aandachtsgebieden in 1992 in Drenthe. 1 = Noord-oost-Drenthe; 2 = Midden-Drenthe; 3 = Boswachterij Smilde/Berkenheuvel; 4 = Smilde; 5 = Odoorn; 6 = Boswachterij Borger.

Sperwer werd er na het uitvliegen van de jongen gezocht naar sporen van gepredeerde jongen.

In Boswachterij Gieten, Borger, Hooghalen, Grolloo, Schoonloo, Smilde/Berkenheuvel en Odoorn werd in juli en augustus d.m.v. posten in boomtoppen en/of brandtorens extra

aandacht besteed aan Wespddieven.

De volgende personen waren in 1992 betrokken bij het roofvogelonderzoek in de volgende gebieden: Noordoost-Drenthe - S. de Vlas, T. van Kooten, J. Bos en H. Esselink; Midden-Drenthe en Boswachterij Borger - W. van Manen; Boswachterij Smilde/Berkenheuvel - R. Bijlsma; Odoorn - J. Santing; Smilde R. Dillerop.

Resultaten

Bij bespreking van de resultaten wordt achtereenvolgens ingegaan op de resultaten van 1992, invloeden als vervolging en predatie en tenslotte worden de resultaten beknopt vergeleken met resultaten uit voorgaande jaren. Gegevens van Havik, Sperwer en Buizerd staan per paar vermeld in een bijlage.

Wespendief

Wespendieven werden in een aantal boswachterijen opgespoord. In onderstaande tabel wordt ervan uitgegaan dat paren, waarbij geen voedseltransporten of uitgevlogen jongen werden waargenomen, geen jongen hebben grootgebracht.

Tabel 2. Aantallen en broedsucces van de Wespendief in enkele boswachterijen. Boschoord werd niet integraal geïnventariseerd.

Gebied	Oppervlakte bos en heide (ha)	Aantal territoria	N/100 ha	Aantal succesvolle paren	Aantal jongen
Boswachterij Gieten	1110	3	0,27	2	3
Boswachterij Borger	1250	3	0,24	0	0
Boswachterij Hooghalen	1350	2	0,15	1	2
Boswachterij Grolloo	1105	3	0,27	0	0
Boswachterij Schoonloo	1555	3	0,19	1	2
Bosw. Exloo/Odoorn	1800	4	0,22	0	0
Bosw. Smilde/Berkenheuvel	3185	8	0,25	2	3
Boschoord	-	-	-	2	4

Met veel moeite werden in bovenstaande boswachterijen zes nesten gevonden, waaronder twee in lariks, twee in douglas, één in fijnspar en één in sitkaspar.

Bruine Kiekendief

Uit referentie- en aandachtsgebieden werden drie territoria doorgegeven. Bij één paar te De Punt werden regelmatig voedseltransporten gezien, maar werd geen nest gevonden. De twee andere paren werden vastgesteld in de veenkoloniën. Het broedsucces in deze territoria bleef onbekend.

Havik

In 1992 werden in totaal 63 territoria vastgesteld in referentie- en aandachtsgebieden. In de territoria werden 62 nesten gevonden waarbij in tenminste 53 nesten eieren werden gelegd. Gemiddeld werd met eileg begonnen op 2 april en werden 3,4 eieren gelegd. Van

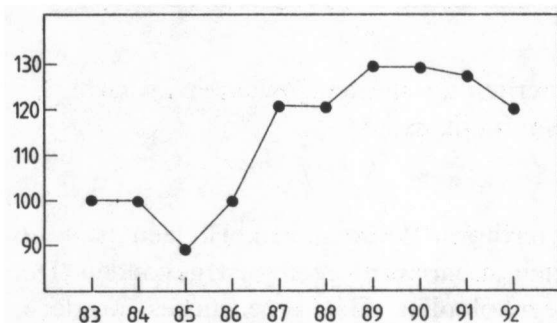
48 nesten (76%) vlogen succesvol jongen uit, gemiddeld 2,6 jong per succesvol broedgeval. Bij de oudervogels werd van 40 mannetjes en van 53 vrouwtjes de leeftijd vastgesteld. Het percentage adulte vogels bedroeg respectievelijk 98 en 92 procent. De gegevens uit de afzonderlijke gebieden staan vermeld in tabel 3.

Tabel 3. Aantallen en broedbiologische gegevens van de Havik per gebied in 1992

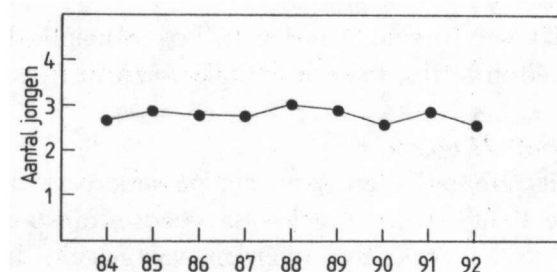
Naam gebied	Aantal paren	% adult man	vrouw	Aantal nesten	Aantal met eieren	Gem. legbegin	Gem. legsel-grootte	% succesvolle paren	Uitgevlogen jongen
B Hooghalen	10	100	100	10	9	3 apr	3,1	90	2,7
B Smilde/Be	13	100	100	13	13	4 apr	3,3	77	2,3
B Odoorn	11	100	88	11	8	2 apr	3,3	64	3,0
B Borger	9	100	100	9	7	1 apr	3,3	78	2,3
No Drenthe	5	-	75	5	4	20 mrt	3,3	60	3,3
Mid Drenthe	7	80	71	6	6	4 apr	3,8	86	2,3
Gem. Odoorn	4	-	100	4	3	26 mrt	4,5	50	3,0
Smilde	4	-	-	4	4	30 mrt	4,0	100	2,5

Uit de tabel komen geen opzienbarende verschillen naar voren. Waar dat wel het geval is, bijvoorbeeld het lage broedsucces in Gemeente Odoorn, is mogelijk sprake van toeval, veroorzaakt door een kleine steekproef. In geen van de gebieden werd bewezen systematische vervolging tegen Haviken vastgesteld. Alleen in de zuidelijke helft van Boswachterij Odoorn en bij Hunzebergen in Gemeente Odoorn mislukten voor het zoveelste jaar nesten op duistere wijze.

Opmerkelijk was het mislukken van broedgevallen in Boswachterij Smilde. Eén van de nesten mislukte in de eifase. In het nest werd eistruif gevonden en de kom verkeerde in omgewoelde staat. Bij een tweede nest ging het waarschijnlijk mis in de zeer vroege jongenfase. Ook bij dit nest was de kom omgewoeld, maar één niet-uitgekomen ei was

Figuur 2. Aantalsverloop van de Havik in referentiegebieden (index 1986=100), n= respectievelijk 9, 9, 8, 14, 17, 17, 18, 55, 54 en 51.

Figuur 3. Aantal jongen per succesvol broedgeval bij de Havik over de periode 1984-92. N= respectievelijk 64, 84, 83, 96, 94, 60, 45, 35 en 48 nesten.

achtergelaten. Waarnemer Rob Bijlsma dacht direkt aan boomarterwerk, hem bekend van de Veluwe.

Een kilometer van één van deze haviksnesten werd de aanwezigheid van boomarters in de boswachterij hardgemaakt door een Buizerd (zie onder Buizerd). Het verschijnsel van predatie van Haviksnesten door boomarters is nieuw voor Drenthe.

In de vier referentiegebieden werden in 1992 51 haviksterterritoria vastgesteld. Dit houdt een geringe afname in ten opzichte van vorig jaar (54 territoria). In de meeste gebieden lijkt de stand te zijn gestabiliseerd na een piek in 1989 en 1990 (fig. 2).

Het aantal uitgevlogen jongen per geslaagd broedgeval was kleiner dan vorig jaar (fig. 3).

Sperwer

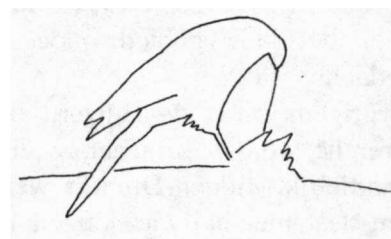
In totaal werden 55 territoria vastgesteld, waarin 50 nesten werden aangetroffen. In minimaal 47 nesten werden eieren gelegd, gemiddeld 4,7. Het gemiddelde legbegin viel in 1992 op 2 mei. In 35 territoria (64%) vlogen jongen uit. Het gemiddeld aantal jongen per succesvol broedgeval bedroeg 3,7. Van 28 manlijke en van 35 vrouwelijke oudervogels werd de leeftijd vastgesteld. Het aandeel adulte vogels bedroeg respectievelijk 89 en 91 procent. De gegevens staan per gebied vermeld in tabel 4.

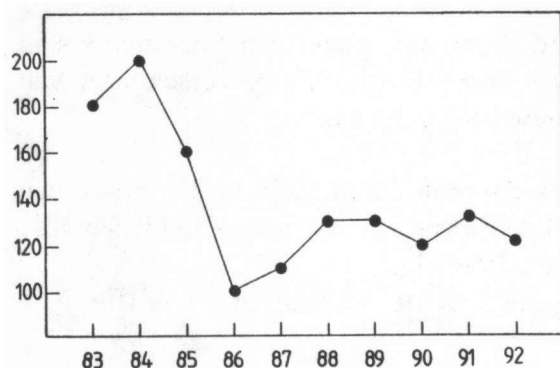
Tabel 4. Aantallen en broedbiologische gegevens van de Sperwer per gebied in 1992

Naam gebied	Aantal paren	% adult man	vrouw	Aantal nesten	Aantal met eieren	Gem. legbegin	Gem. legsel-grootte	% succesvolle paren	Uitgevlogen jongen
B Hooghalen	7	80	100	6	5	4 mei	4,8	57	4,3
B Smilde/Be	11	82	82	10	10	2 mei	4,9	55	4,2
B Odoorn	8	-	-	8	7	4 mei	4,2	75	3,2
B Borger	6	100	100	5	5	4 mei	4,8	33	4,5
No Drenthe	10	100	100	9	9	27 apr	4,9	100	4,1
Mid Drenthe	5	100	80	4	4	30 apr	5,0	80	3,8
Gem. Odoorn	5	-	-	5	4	1 mei	4,0	40	2,0
Smilde	3	-	-	3	3	10 mei	5,0	67	3,0

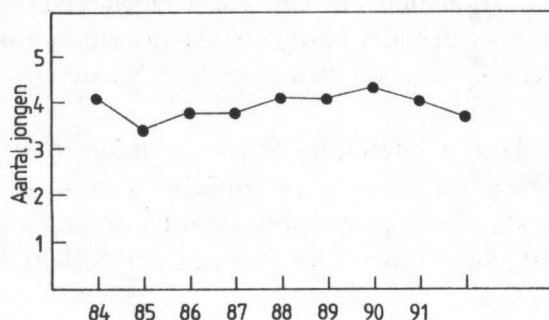
Het lage aandeel succesvolle paren in Boswachterij Borger wordt veroorzaakt door predatie van jongen (1 nest) en van het mannetje (1 nest) door Haviken. In Gemeente Odoorn werden twee nesten uitgehaald, vermoedelijk door jeugd.

Ten opzichte van vorig jaar nam het aantal Sperwers in de referentiegebieden iets af (fig. 4). Ook het aantal jongen per succesvol broedgeval lag lager dan vorig jaar (fig. 5).

Figuur 4. Aantalsverloop van de Sperwer in referentiegebieden (index 1986=100), n= respectievelijk 9, 10, 8, 10, 11, 13, 13, 45, 50 en 42.

Figuur 5. Aantal jongen per succesvol broedgeval bij de Sperwer over de periode 1984-92. N= respectievelijk 49, 44, 63, 63, 88, 39, 29, 33 en 35 nesten.

Buizerd

In totaal werden 162 territoria vastgesteld. In 143 territoria werden nesten gevonden en in minimaal 93 nesten werden eieren gelegd. Gemiddeld werd op 9 april de eileg gestart en werden 2,3 eieren gelegd. Van 67 nesten (41%) vlogen gemiddeld 1,9 jongen uit. Van 96 manlijke en van 97 vrouwelijke oudervogels werd de leeftijd vastgesteld. Respectievelijk bedroeg het aandeel adulte exemplaren 98 en 93 procent. De resultaten zijn per gebied gepresenteerd in tabel 5.

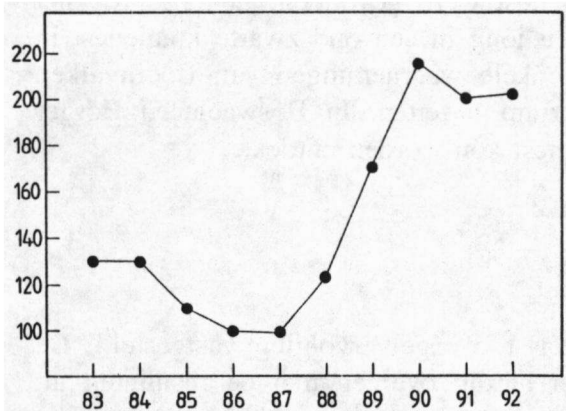
Tabel 5. Aantallen en broedbiologische gegevens van de Buizerd per gebied in 1992

Naam gebied	Aantal paren	% adult man	vrouw	Aantal nesten	Aantal met eieren	Gem. legbegin	Gem. legsel-grootte	% succesvolle paren	Uitgevlogen jongen
B Hooghalen	25	100	91	24	15	7 apr	2,3	56	1,6
B Smilde/Be	33	97	91	27	17	11 apr	2,3	45	1,9
B Odoorn	28	-	-	25	13	11 apr	2,4	21	2,3
B Borger	20	95	94	19	11	8 apr	2,2	45	2,2
No Drenthe	11	-	-	9	6	5 apr	2,3	45	1,8
Mid Drenthe	25	100	96	22	17	10 apr	2,3	40	1,8
Gem. Odoorn	12	-	-	9	6	15 apr	2,2	33	1,5
Smilde	8	-	-	8	8	7 apr	2,3	50	2,0

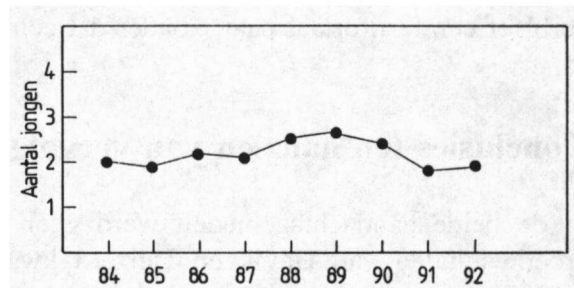
Het aandeel succesvolle broedgevallen verschilt van gebied tot gebied. Daarbij is vooral het broedsucces in Boswachterij en Gemeente Odoorn laag. Veel nesten mislukten hier in de late eifase door onbekende oorzaak. Doordat dit verschijnsel zich voordeed, verspreid over het hele gebied, moet eerder aan voedselschaarste dan aan vervolging worden gedacht.

Overigens bleef de Buizerd in andere gebieden niet vrij van vervolging. In Noordoost-Drenthe werden bij Taarlo en bij Zeegse nesten uitgehaald, vermoedelijk door jeugd. In noordelijk Midden-Drenthe werden twee nesten in de eifase (Ballooërveld en Eldersloo) en één nest met halfwas jongen bij Nijlande doorgesloten met hagel. Terugkomend op het

boommarterverhaal bij de Havik: in boswachterij Smilde werd een jonge boommarter als prooi op een buizerdnest aangetroffen. Voor zover bekend is dit het eerste bewijs voor zich in Drenthe voortplantende Boommarters. Vergeleken met vorig jaar bleef de buizerdstand in de referentiegebieden gelijk (fig. 6). Het aantal uitgevlogen jongen per succesvol broedgeval was iets groter (fig. 7).

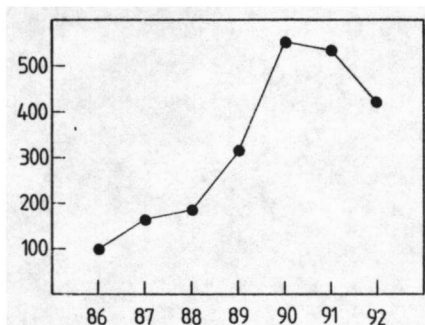
Figuur 6. Aantalsverloop van de Buizerd in referentiegebieden (index 1986=100), n= respectievelijk 13, 13, 11, 26, 26, 32, 43, 143, 133 en 134.

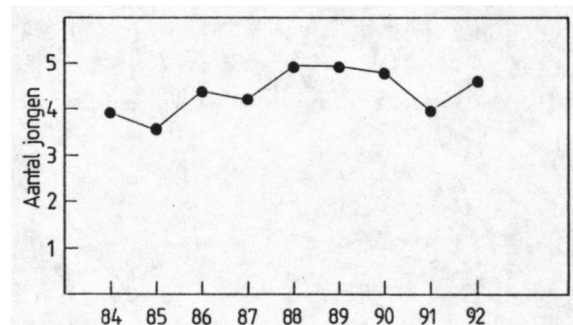
Figuur 7. Aantal jongen per succesvol broedgeval bij de Buizerd over de periode 1984-92. N= respectievelijk 98, 82, 129, 116, 145, 96, 67, 61 en 67 nesten.

Torenvalk

De Torenvalk blijft een enigszins ondergeschoven kindje bij het roofvogelonderzoek in Drenthe. In het noordelijk deel van Noordoost-Drenthe werd de soort zelfs niet geïnventariseerd. Uitzondering op dit verwaarlozend gedrag vormt Jannes Santing in Odoorn. Hij stelde 35 van de in totaal 54 territoria van Torenvalken vast. Ten opzichte van vorig jaar daalde het aantal Torenvalken (fig. 8). Dat de indexwaarde voor 1992 hoog is ten opzicht van 1986, wordt grotendeels veroorzaakt door de constante aantallen in Odoorn. In Midden-Drenthe daalde het aantal Torenvalken bijvoorbeeld de laatste twee jaar van 33 (1990) naar 9 (1992). Het aantal jongen per succesvol broedgeval was groter dan vorig jaar (fig. 9).

Figuur 8. Aantalsverloop van de Torenvalk in referentiegebieden (index 1986=100), n= respectievelijk 6, 10, 11, 19, 70, 68, en 48.

Figuur 9. Aantal jongen per succesvol broedgeval bij de Torenvalk over de periode 1984-92. N= respectievelijk 11, 5, 12, 22, 35, 44, 29, 31 en 31 nesten.

Boomvalk

Boomvalken werden mondjasmaat vastgesteld. In Noordoost-Drenthe ontbrak de soort. In het Asserbos in het gebied "Smilde" werd een broedgeval ontdekt op een zwarte kraaienest in een grove den. Er vlogen drie jongen uit. In noordelijk Midden-Drenthe werd een nest gevonden bij Rolde. Het paar bezette eveneens een oud nest van een Zwarte Kraai in een grove den en legde vier eieren. Twee jongen vlogen uit. In Boswachterij Hooghalen verbleef de gehele zomer een paar waarvan geen nest werd gevonden. Een paar op het Doldersummerveld legde één ei en produceerde één jong in een oud zwarte kraaienest in een grove den. In Boswachterij Odoorn werden enkele waarnemingen van Boomvalken gedaan. Niet zeker is of deze vogels een territorium bezetten. In Boswachterij Borger verbleef een territoriaal paar, zonder dat een bezet nest kon worden ontdekt.

Conclusies ten aanzien van vervolging

In de beide aandachtsgebieden werd geen bewezen roofvogelvervolging vastgesteld. De broedresultaten van Havik en Buizerd kwamen er aardig overeen met de resultaten uit gebieden waar niet wordt vervolgd.

In de referentiegebieden werden in Noordoost-Drenthe twee buizerdnesten uitgehaald.

Waarschijnlijk van locale aard was het doorschieten van drie buizerdnesten in noordelijk Midden-Drenthe. Twee van deze nesten lagen twee kilometer uit elkaar. Een derde nest in de omgeving van beide nesten mislukte door onbekende oorzaak. In 1988 werd hier evenwel een buizerdnest doorgeschooten. Er kan dus worden gesproken van een kleine vervolgingshaard, die een brede baan vormt tussen Nijlande en Ekehaar.

Drenthe, overige gebieden

Hans Dekker (NBLF Drenthe)

Werkwijze

In 1992 zijn wederom losse gegevens van broedgevallen verzameld buiten de referentiegebieden.

In het begin van het jaar zijn diverse personen die nog geen lid van de WRNON zijn aangeschreven met het verzoek roofvogelbroedgevallen te melden. Dit heeft er in geresulteerd, dat er van veel meer gebieden gegevens binnen gekomen zijn. Dit is een zeer verheugende ontwikkeling, die hopelijk nog niet ten einde is.

In 1993 zullen weer meer personen worden benaderd. Op deze manier is het mogelijk meer inzicht te krijgen in het voorkomen van roofvogels in de gehele provincie, met het accent op kritische soorten, zoals de Boomvalk, de Rode wouw, de Wespindief en de kiekendieven.

Het valt de waarnemers dan ook te prijzen, dat zij op welke manier ook, zo hebben bijgedragen aan de toename van de ingezonden gegevens! Helaas zijn van aantal grotere gebieden dit jaar geen gegevens binnen gekomen (b.v. Witterveld, Bosw. Grollo, Schoonloo, Vledderveen). Het is spijtig, dat in een aantal belangrijke roofvogelgebieden in Drenthe als een aantal grotere boswachterijen na jaren van onafgebroken inventarisaties geen roofvogelgegevens meer worden verzameld. Van boswachterij Borger zijn dit jaar geen gegevens opgenomen, omdat dit gebied in 1992 aandachtsgebied was (zie bijdrage Willem van Manen).

Soms valt het niet geheel te voorkomen dat van de referentiegebieden gegevens bij mij binnen komen. In overleg met Willem van Manen is besloten deze gegevens gewoon op te nemen, zodat de waarnemers die de gegevens hebben ingestuurd deze in de tabel kunnen terugvinden. Bovendien is enige overlap niet uit te sluiten.

Alle binnengekomen gegevens zijn ingevoerd in de computer, waarbij losse gegevens zoveel mogelijk geografisch zijn geclusterd. Op deze manier zijn van 43 gebieden gegevens verzameld.

Daar er in 1992 van veel meer gebieden gegevens zijn binnen gekomen, is afgezien van het presenteren van een kaart. Door de veelheid van gebieden zou de kaart moeilijk leesbaar zijn. Uit de tabel valt af te leiden waar de waarnemingen gedaan zijn.

Aangezien de tellers die gegevens hebben ingestuurd dit volgens een onderling soms zeer verschillende methode hebben gedaan, zijn de gegevens niet goed met elkaar te vergelijken, b.v. inzake de dichtheid per 100 ha. Sommige tellers hebben alleen nestvondsten geteld, terwijl anderen ook territoria volgens de BMP- of BSP-methode doorgegeven. Gebieden waarvan duidelijk is, dat deze beslist geen compleet beeld van de roofvogelpopulatie geven, zijn in de tabel voorzien van een sterretje (*).

Veel gebieden zijn "voor de voet weg" geïnventariseerd en niet volgens een gestandaardiseerde methode. Daarom is het duidelijk, dat er mogelijk nogal wat niet is gezien. Echter alle, ook terloops gedane waarnemingen blijven interessant genoeg om door te geven!

Niet alle waarnemingen worden op het formulier ingevuld. In toenemende mate worden stippenkaarten of overzichtjes ingestuurd. Tijdgebrek en de ingewikkeldheid van het formulier worden vaak als reden voor het niet invullen van de formulieren genoemd.

Mogelijk dat het volgend jaar te gebruiken nieuwe, vereenvoudigde formulier meer gaat worden gebruikt.

Het meest ideaal is een kaart met nummers van de broedgevallen, gecombineerd met de formulieren. Indien tijd blijft ontbreken om de formulieren in te vullen, is doorgeven van de resultaten op een kaart of een overzicht natuurlijk altijd beter dan niets opsturen!

Resultaten

Doordat er in 1992 van meer gebieden gegevens zijn binnengekomen, viel te verwachten dat de aantallen broedgevallen eveneens zijn verhoogd. De hier gepresenteerde stijgingen van aantallen zeggen dus ook niets over het werkelijke verloop van de populatie ter plaatse.

Tabel 1. Overzicht broedvogelgevallen in Drenthe in 1992

	Buiz.	W.dief	Havik	Sperwer	Bl.kiek.	Br.kiek	R.wouw	T.valk	B.valk
Altena e.o.	4		4	2					
Amelterbos*									1
Amen e.o.*							1	1	
Anderse diep	1							7	
Anloo-Schipborg e.o.	2		1	6				2	
Ansen e.o.	3		2					2	
Bargerveen	4		5	1	2	3		8	6
Bosw. Anloo	1							1	
Bosw. Gees e.o.	12	1	8	6				4	
Bosw. Gieten*	2	2	3	1					
Bosw. Ruinen e.o.	7		5	1					
Bosw. Sleenerzand	11		9					1	1
Brunstingerplassen								1	
Coevorden-Schoonebeek*	1							21	1
Donderen e.o.	6		4						
Drouwernerzand*	1								1
Dwingelderveld	38	3	12	16		1		18	4
Emmen e.o.	12	1	10	15				3	4
Fochloërveen			1			2			
Havelterberg e.o.	13		7	1				4	2
Hijkerveld e.o.	2		3			1			
Hollandseveld e.o.	3		3	1				1	
Hunzedal/Hondsrug*							1		
Langelo e.o.	8		3		1			2	1
Leekstermeer e.o.	6		2			4		1	
Loon e.o.*	1								
Nieuw Balinge*	1								
Nieuw Roden e.o.	3			1					
Old-Nijeveen	1								
Oudemolen-Zeegse e.o.	4		1	1				2	
Peizermade	3					1		1	
Pesse e.o.*	6			2				2	
Petgaten Wapserveen	3		1					1	
Ruinerwold e.o.	1							1	
Smilde e.o.	2		1					1	
Steenbergen e.o.	3		1						
Tynaarlo*	1								
Veenhuizen	10	1	9	3				2	
Westersev. van Rolde*	3		1						1
Westervelde e.o.	9		2	1					
Witteveen e.o.	3		1	1					1
Zeijen e.o.	3		1						
Zuid-Hijkerzand	1								
Totaal	195	8	100	59	3	12	2	87	23

De aantallen *Buizerds* zijn meer dan verdubbeld. In sommige gebieden die al langer zijn geteld zijn de aantallen gelijk gebleven of licht gedaald. In de omgeving van Emmen

zorgde een Buizerd voor overlast, door wandelaars aan te vallen. Dit voorval was belangrijk genoeg om in een aantal kranten te worden gemeld. De beeldvorming rond roofvogels wordt hier echter niet mee verbeterd.

Minstens één van de 38 paartjes in het Nationaal Park Dwingelderveld had een vreemde voorliefde voor een soort voedsel. Op een nest werden enkele hazelwormen als prooi gevonden!

Van de *Wespendief* zijn dit jaar acht meldingen binnengekomen. Hoewel dit meer is dan er in 1991 zijn gemeld, is dit aantal zeer waarschijnlijk niet volledig, aangezien van enkele grotere bosgebieden niets bekend is geworden (Grollo, Schoonlo e.d.).

Ook zijn er duidelijk meer *Havik*-broedgevallen doorgegeven. Goede havikgebieden zijn o.a. de bossen rond Dwingelo, Emmen, Havelte, Gees en Veenhuizen. Opvallend is de melding van predatie door Havikken van Sperwers bij Emmen.

Het aantal *Sperwer*-territoria is dit jaar erg hoog in vergelijking met 1991. Toch zijn in een aantal gebieden geen Sperwers aangetroffen ondanks het feit, dat deze gebieden voor Sperwers geschikt lijken te zijn. Een voorbeeld is bosw. Sleenerzand. Het is momenteel niet duidelijk of dit samenhangt met de inventarisatiemethode, met feitelijke ongeschiktheid als broedbiotoop of met toeval.

Opvallend is het grote aantal territoria rond Emmen (15). In de al langer getelde gebieden is een lichte afname geconstateerd.

Helaas heeft de *Blauwe kiekendief* dit jaar niet in het Nationaal Park Dwingelderveld gebroed. In het Bargerveen zijn echter van twee paren territoria geconstateerd. Ook uit de omgeving van Peest kwam een melding van een bezet territorium.

De *Bruine kiekendief* is twee keer vaker gemeld, dan in 1991. Helaas is één nest verstoord. In 1992 werden in het broedseizoen in de omgeving van Rolde meerdere keren een paartje *Rode Wouwen* gemeld. Volgens de waarnemer ter plaatse (Fonk) was hier sprake van een territoriumhoudend paartje, welke echter in het late voorjaar mogelijk door verstoring is verdwenen. Ook heeft Willem van Manen in het gebied een waarneming gedaan.

In een ander deel van de provincie, namelijk de noordelijke Hondsrug en Hunzedal, zijn tussen Zuidlaren en Borger eveneens meerdere keren in mei en juni een paartje *Rode Wouwen* gezien. Het lijkt er op, dat de Rode wouw bezig om in Drenthe vaste voet aan wal te krijgen. In dit verband is de melding uit 1990 uit de omgeving van Schoonebeek interessant. Door Peter Heegen is toen tijdens het broedseizoen eveneens meerdere keren een paartje *Rode wouwen* gezien. Er werd zelfs een nest ontdekt. Helaas is dit vermoedelijke broedgeval verstoord!

De *Boomvalk* is dit jaar veel meer gezien dan in 1991. In totaal is de boomvalk 23 keer gemeld. Dit hoeft niet te betekenen, dat het beter gaat met deze soort, aangezien er in ieder geval meer op is gelet dan in andere jaren. Door Fred van Vemden werd gemeld, dat de Boomvalk in de omgeving van Havelte nog steeds verder achteruit gaat. In het Dwingelderveld lijkt de stand zich te stabiliseren rond de 4 paar. Hier werden begin juli 5 exemplaren bij elkaar waargenomen die tegelijkertijd op libellen joegen (med. Lumkes). In sommige gebieden is het nogal moeilijk uit te maken of men met broedparen of met b.v. overzomerende dieren te maken heeft. Het blijft zaak de Boomvalk komende jaren goed te volgen.

De *Torenvalk* deed het dit jaar nog niet veel beter dan in 1991. De lage veldmuizenstand is daar zeer waarschijnlijk debet aan. Het aantal is in vergelijking met 1991 hoger, maar er zijn uit bekende gebieden, zoals Schoonebeek, minder paren gemeld dan in 1992. Hier werden in 1991 30 paren geteld, terwijl er in 1992 21 paren zijn geconstateerd.

Door enkele waarnemers werden de prooidieren opgegeven die op het nest werden aangetroffen. Hieronder volgt een overzicht per soort:

Tabel 2. Prooien

Prooisoort	Buizerd	Havik	Sperwer
Fazant	1		
Groenling			1
Grote lijster		2	
Houtduif		3	
Huismus			7
Kauw		1	
Konijn	4	2	
Koolmees			6
Kwikstaart spec.			2
Mol	4		
Muis spec.	1		
Pieper spec.			1
Pimpelmees			3
Post/Sierduif		8	3
Roodborst			1
Spreeuw			3
Veldmuis	1		
Vink	2		1
Vlaamse gaai	1	6	

Enkele waarnemers stuurden naast roofvogelgegevens, tevens waarnemingen van uilen in. In 1992 werden o.m. territoria gemeld van *Steenuil*, *Bosuil*, *Ransuil* en *Velduil* (2 paar Bargerveen). Broedgevallen van de *Ruigpootuil* zijn niet gemeld.

Vervolging

In totaal zijn 26 gevallen (N=466) van verstoring gemeld. Dit zou betekenen, dat er iets meer dan 0.5 % van alle paren zijn verstoord. Dit getal is echter niet absoluut. Van veel broedgevallen is het uiteindelijke broedsucces niet gemeld. Het uiteindelijke aantal niet-geslaagde broedgevallen is waarschijnlijk veel hoger. Wel valt uit de cijfers op te maken, dat verstoring gelukkig geen algemeen verschijnsel is. Het is duidelijk, dat niet alle gevallen van verstoring door mensen zijn veroorzaakt. Storm kan b.v. ook voor het uit de boom vallen van het nest zorgen. Predatie door de havik is uiteraard een natuurlijk gegeven, waar we ons geen zorgen over hoeven te maken. Hieronder volgt een overzicht van alle geconstateerde vormen van verstoring.

Tabel 3. Vervolging

Soort vervolging	Buiz.	Havik	Sper.	Br. K.	R. Wouw	To.
Nest uit boom gevallen	3	1				
Nestboom omgezaagd		1				
Nest verlaten/verstoord	5	4		1		1
Nest door kauwen verst.	1					
Nest uitgehaald	2					
Paar verjaagd (?)					1	
Vogel gewond gevonden		1				
Vogel dood, oorzaak onb.	2					
Vogel dood, vergiftigd	4					
Vogel dood, opgevreten door Havik			2			

In het door vervolging beruchte gebied rond Veenhuizen stabiliseerde de vooruitgang die in 1991 werd waargenomen. Toch waren er nog een aantal negatieve ontwikkelingen. Zo werden enkele dode buizerds gevonden in het noordelijk gedeelte. Daarentegen zijn er in het zuiden van dit gebied opvallend weinig Havik-territoria gevonden. In 1992 werden er in totaal 9 (1991: 10) nesten van de Havik gevonden, waarvan 6 paren jongen voortbrachten (66%; 1991: 60%), terwijl van de Buizerd 9 nesten (1991: 10) werden gevonden. Door 7 paren werden jongen grootgebracht (77%; 1991: 80%). Van één paar werd geen nest gevonden. Het totaal aantal buizerdparen bedroeg in 1992 dan ook 10.

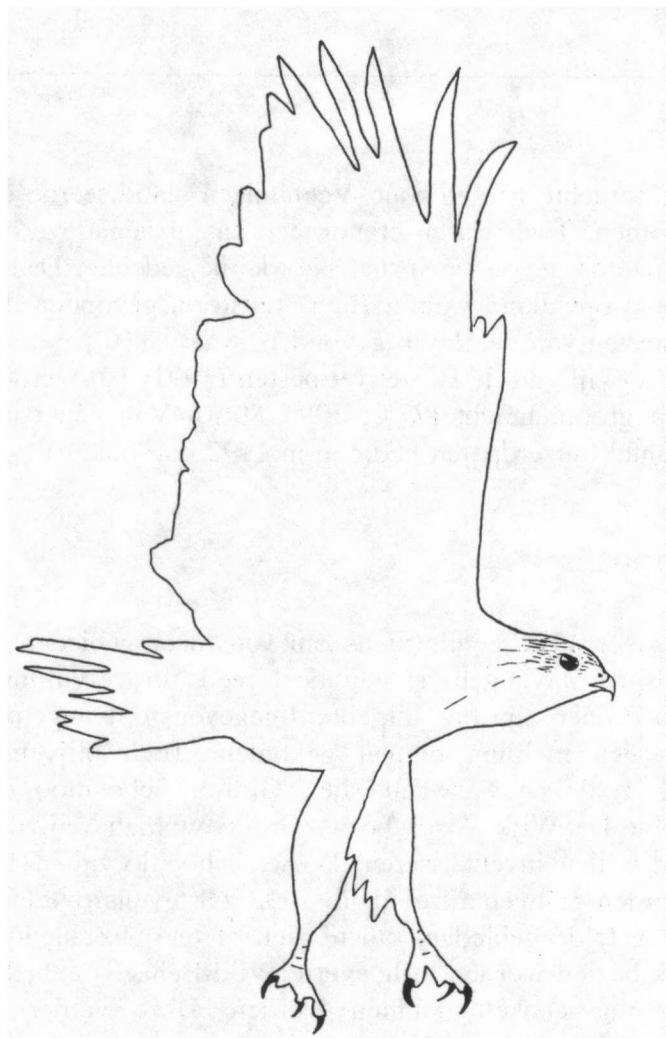
Vooruitblik naar 1993

Van de in het verslag over 1991 geuite wens om van meer gebieden gegevens over het broeden van roofvogels te ontvangen, is een deel reeds in vervulling gegaan. Van de boswachterijen Gees en Ruinen zijn b.v. uitgebreid gegevens ontvangen. Van de omgeving van Nieuw-Balinge is één melding binnen gekomen. Toch blijven een aantal grote gebieden buiten beeld, zoals de boswachterijen Grollo, Schoonloo en Vledder en de omgeving van Zuidwolde-De Wijk. Voor bosw. Grollo worden vrijwilligers gezocht, die komend jaar dit gebied willen inventariseren. Bosw. Schoonloo zal in 1993 waarschijnlijk als aandachtsgebied worden geïnventariseerd. In 1993 zal tevens overleg plaatsvinden met betrokkenen in de niet getelde gebieden, om te zien of er oplossingen gevonden kunnen worden. Verder zal ook bezien worden in hoeverre Wild-Beheer-Eenheden (WBE) en IVN en KNNV afdelingen ingeschakeld kunnen worden. Deze verdere uitbouw van de inspanningen zal op twee pijlers gestoeld zijn:

1. Het vergroten van het inzicht in de omvang van verstoring van roofvogelbroedgevallen;
2. Het inzichtelijk maken van de aantalsontwikkelingen van de roofvogelpopulatie in Drenthe.

Bij punt twee ligt het accent vooral op kritische soorten als Boomvalk, de kiekendieven, Wespendif en Rode wouw. Tevens worden alle andere soorten zo volledig mogelijk geteld. Van de kritische soorten is het echter belangrijk goed op de hoogte te blijven van de populatie-ontwikkelingen aangezien deze soorten enerzijds goede indicatoren van het milieu ter plaatse zijn, maar tevens door andere factoren dan vervolging in Drenthe worden bedreigd (b.v. situatie in de overwinteringsgebieden).

Komende jaren valt een uitbreiding van het areaal braak liggende grond te verwachten. In Groningen is in braak liggende gebieden een opvallende toename van roofvogelbroedgevallen geconstateerd (b.v. Grauwe kiekendief). Het is dus bijzonder de moeite waard ook in Drenthe deze ontwikkeling in de gaten te houden, b.v. in de Veenkoloniën.

Inventarisatie van roofvogels in 1990 en 1991 in de NW-Achterhoek

Vogelwerkgroep NW-Achterhoek

Door de vogelwerkgroep NW-Achterhoek werd geïnventariseerd in de volgende gebieden:

- de landgoederen Beekvliet, Ampsen, Verwolde, Velhorst, Waliën en Medler;
- de stuwwallen tussen Lochem en Barchem;
- de Rossweg;
- het gebied ten westen van Almen en Groote Veld.

Zowel op de landgoederen als in de rest van het gebied is sprake van kleinschalig landschap, met een grote afwisseling van bos(jes), weide en landbouwgrond: het zgn. coulissenlandschap, totaal ong. 100 km².

In de broedseizoenen 1990 en 1991 is vrij intensief gezocht naar roofvogelnesten. De Torenvalk werd alleen intensief geïnventariseerd in gebieden waar ook een broedvogelinventarisatie in het kader van het BSP (Bijzondere Soorten Project) werd gedaan. Om de inventarisatie betrouwbaar te maken, is broedcode 16 vereist: de aanwezigheid van nest en/of jongen moet geconstateerd worden. Tevens werd op die manier een oogje in het zeil gehouden met het oog op onnatuurlijke verstoringen.

De inventarisatieresultaten voor 1990 en 1991 zijn neergelegd in figuur 1 en figuur 2. De gemiddelde aantallen jongen in 1990 en 1991 in tabel 1 en 2.

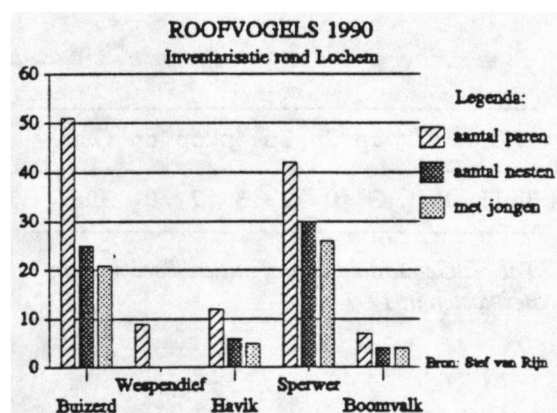

Fig. 1: Roofvogelinventarisatie 1990

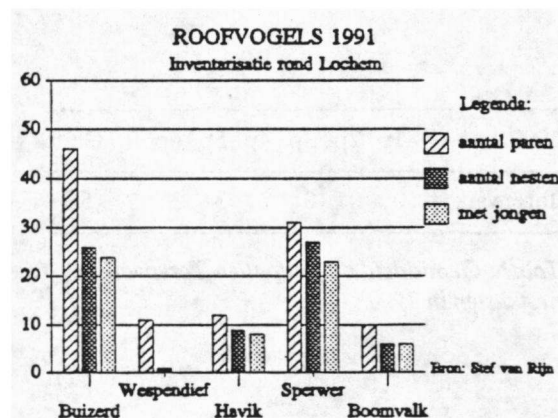

Fig. 2: Roofvogelinventarisatie 1991

Fig. 1: Roofvogelinventarisatie 1990

Gem. 1990	1p	2p	3p	4p	5p	6p	Gem.
Buizerd	0	6	13	2	0	0	2,81
Wespendief	0	0	0	0	0	0	0,0
Havik	0	1	2	2	0	0	3,2
Sperwer	1	2	5	9	9	0	3,84
Boomvalk	0	0	4	0	0	0	3,0

Tab. 1: Gemiddeld aantal jongen 1990

Gem. 1991	1p	2p	3p	4p	5p	6p	Gem.
Buizerd	1	4	4	0	0	0	2,3
Wespendief	0	0	0	0	0	0	0
Havik	0	1	5	0	0	0	2,8
Sperwer	2	2	1	9	4	1	3,7
Boomvalk	1	2	1	0	0	0	2

Tab. 2: Gemiddeld aantal jongen in 1991

Nestkastonderzoek Torenvalk in 1990 en 1991

Bij de Torenvalk was in 1991 duidelijk te zien wat de gevolgen zijn van een lage muizenstand: gemiddeld 3,1 jongen per geslaagd broedgeval, terwijl gemiddelden van vijf (en meer) jongen per nest gewoonlijk geen uitzondering zijn.

De legsels waren in 1991 erg laat. Er werden ook twee legsels in de steek gelaten. In een nest met vier jongen bleek tijdens het ringen, dat drie ervan waren verhongerd. Het laatste jong bleek ook nog broodmager te zijn. Een mogelijke oorzaak is dat één van de oudervogels sneuvelde.

Over het algemeen kan worden geconcludeerd, dat de lage muizenstand fatale gevolgen heeft gehad voor het broedsucces van de Torenvalk. Tabel 3 en 4 laten de enorme terugval van het gemiddeld aantal jongen zien, dat per kast uitvloog. Het volgende seizoen zal duidelijk maken of de totale populatie die in nestkasten broedt door deze lage muizenstand beïnvloed is.

1990	1p	2p	3p	4p	5p	6p	7p	Gem.
Torenvalk	0	0	0	2	3	3	1	5,3

Tab. 3: Gemiddeld aantal pullen Torenvalk in nestkasten in 1990

1991	1p	2p	3p	4p	5p	6p	Gem.
Torenvalk	3	0	2	3	2	0	3,1

Tab. 4: Gemiddeld aantal pullen Torenvalk in nestkasten in 1991

Conclusie

Als gevolg van de zeer goede muizenjaren 1989 en 1990 lag het gemiddeld aantal jongen per geslaagd broedgeval in 1990 bij de Buizerd en de Torenvalk zeer hoog. Na het instorten van de muizenpopulatie in de winter van 1990-1991 en het voorjaar van 1991 ligt het gemiddelde voor deze muizenetende roofvogels veel lager. Bij de Torenvalk is het

gemiddeld aantal jongen per kast in 1991 met meer dan twee jongen gedaald ten opzichte van 1990.

Van de Havik en de Boomvalk werden in 1991 meer paren vastgesteld dan in 1990. De Sperwerpopulatie in de NW-Achterhoek lijkt vrij stabiel. Over het broedsucces van de Wespendif kan niets gezegd worden, omdat in 1990 en 1991 geen nesten gevonden werden.

Ter completering volgen hierna de beschikbaren gegevens van Havik, Buizerd, Sperwer, Torenvalk, Boomvalk en Wespendif van 1984 t/m 1988.

Havik

Jaar	aant. paren	aant. broedgevallen	mislukt
1984	1	1	-
1985	7	6	-
1986	8	3	-
1987	8	5	1
1988	8	5	2

Buizerd

Jaar	aant. paren	aant. broedgevallen	mislukt
1984	5	5	-
1985	16	11	-
1986	21	14	1
1987	19	13	2
1988	37	23	2

Sperwer

Jaar	aant. paren	aant. broedgevallen	mislukt
1984	8	8	-
1985	12	10	-
1986	16	16	3
1987	17	17	3
1988	30	27	4

Torenvalk

Jaar	aant. paren	aant. broedgevallen	mislukt
1987	10	5	-
1988	4	2	-

Boomvalk

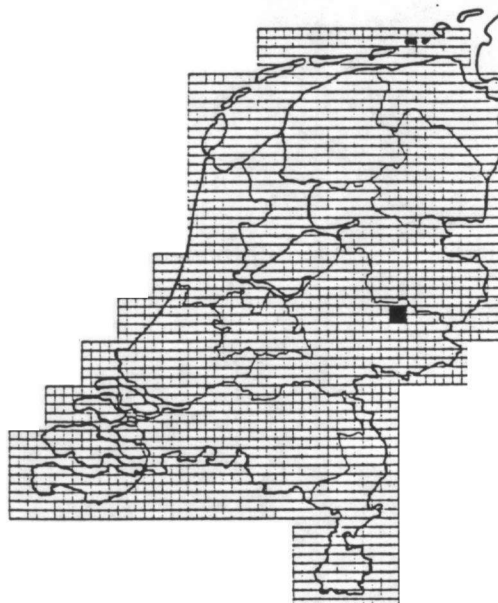
Jaar	aant. paren	aant. broedgevallen	mislukt
1987	5	1	-
1988	6	2	-

Wespendief

Jaar	aant.paren	aant. broedgevallen	mislukt
1987	3	1	-
1988	6	2	-

De Vogelwerkgroep NW-Achterhoek heeft onlangs haar Jaarboek 1991 uitgebracht met daarin alle beschikbare vogelgegevens uit deze omgeving. Het Jaarboek is te bestellen door f. 7,50 over te maken naar de RABO-bank te Eefde, reknr. 36 64 03 834, t.n.v. de penningmeester van de VWG NW-Achterhoek. Giro van de RABO-bank: 90 23 42.

Overige inlichtingen bij Eddie Oosthof, tel. 05730-53179.

Vervolging van (roof)vogels in het werkgebied van de WRNON in 1992.

J.A. Schipperijn

Inleiding

In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de (illegale) vervolging van (roof)vogels in het werkgebied van de Werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Nederland (WRNON) over het verslagjaar 1992. Dit overzicht is gebaseerd op onderzoek dat aan het Centraal Diergeneeskundig Instituut (CDI) te Lelystad werd verricht op ingezonden materiaal uit het werkgebied van de werkgroep. In totaal onderzocht het CDI in 1992 de kadavers van 116 dieren en 7 stuks uitgelegd aas, afkomstig uit de provincies Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel, het werkgebied van de WRNON. De WRNON probeert door middel van dit door het CDI uitgevoerde onderzoek zicht te krijgen op de doodsoorzaak van de wilde fauna in haar werkgebied. Daar waar het onnatuurlijke doodsoorzaken betreft gebruikt ze door het CDI aangedragen gegevens ten behoeve van de opsporing van strafbare feiten (overtredingen van Jachtwet, Vogelwet en Bestrijdingsmiddelenwet). In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van het aan het CDI voor onderzoek ingestuurd materiaal, afkomstig uit het werkgebied van de WRNON, gerangschikt naar soort en doodsoorzaak.

Bespreking

Van de 123 in tabel 1 opgenomen gevallen is er op het moment waarop dit verslag is samengesteld - 20 januari 1992 - in 13 gevallen nog geen uitslag van het CDI ontvangen. Over deze vertraging later meer. Wanneer we deze 13 gevallen in de bespreking verder buiten beschouwing laten, werken we verder met 110 gevallen. Daarbij was er 67 keer (61%) sprake van vergif of afschot als doodsoorzaak. In 1990 en 1991 bedroeg dit percentage respectievelijk 39,7 en 57,5%. Wanneer we alleen kijken naar de grote dagroofvogels (buizerd, ruigpootbuizerd, havik en bruine kiekendief) dan zijn de cijfers vergelijkbaar. Er werden in 1992 in totaal 87 van deze vogels naar het CDI gestuurd. Corrigeren wij dit aantal met de 13 gevallen waarin nog geen uitslag bekend is, dan blijken er van de overblijvende 76 gevallen maar liefst 46 door onwettig menselijk ingrijpen om het leven te zijn gekomen; een percentage van 61. Ter vergelijking: in 1990 en 1991 waren deze percentages respectievelijk 54,8 en 63%. De vervolging van grote dagroofvogels stond dus in 1992 op een bijna even "hoog peil" als in het "topjaar" 1991. Opmerkelijk daarbij is, dat de meeste vervolgingsgevallen zich voordeden in de eerste vijf maanden van het jaar.

Gebruikte middelen.

Bij de "bestrijding" van (roof)vogels werd gebruik gemaakt van een heel scala van

Tabel 1. Overzicht van in het jaar 1992 aan het C.D.I. ingestuurd materiaal uit het werkgebied van de W.R.N.O.N., gerangschikt naar soort en doodsoorzaak.

DOODSOORZAAK

<u>SOORT</u>	<u>Para-</u> <u>thion</u>	<u>Aldi-</u> <u>carb</u>	<u>Alfa-</u> <u>chlo-</u> <u>ralose</u>	<u>Overig</u> <u>vergif</u>	<u>Af-</u> <u>schot</u>	<u>Nog geen</u> <u>uit-</u> <u>slag</u>	<u>Negatief¹</u>	<u>Totaal</u>
Buizerd	25 ²⁺³	8 ²	1	1	3 ³	10	27	75
Ruigpoot- buizerd	-	1	-	-	-	-	-	1
Havik	3	3	-	-	-	1	2	9
Br.Kiekendief	1	-	-	-	-	-	1	2
Sperwer	-	-	-	-	-	-	1	1
Torenvalk	-	-	-	-	-	-	2	2
Kerkuil	-	-	-	-	-	-	3	3
Ransuil	-	-	-	-	1	-	-	1
Aas								
vlees	1	-	-	-	-	-	-	1
konijn	-	1	1	-	-	-	1	3
duif	-	-	-	-	-	1	-	1
fazant	-	-	1	-	-	-	-	1
mol	-	-	-	-	-	1	-	1
Overig								
Vos	1	1	-	-	-	-	-	2
Bunzing	-	1	1	-	-	-	-	2
Huiskat	-	1	-	-	-	-	-	1
Egel	-	-	-	-	-	-	2	2
Eend	1	1	-	-	-	-	1	3
Tortelduif	1	-	-	-	-	-	-	1
Duif	1	-	-	-	-	-	-	1
Roek	1	-	-	-	-	-	-	1
Vlaamse Gaai	-	-	-	-	-	-	1	1
Zwarte Kraai	-	-	-	-	-	-	2	2
Keep	3	-	-	-	-	-	-	3 ⁴
Vink	3	-	-	-	-	-	-	3 ⁴
	41	17	4	1	4	13	43	123

1 = Onder het hoofd negatief zijn alle overige doodsoorzaken gerangschikt; dus ziekte, trauma, niet geschikt voor onderzoek en geen doodsoorzaak vastgesteld.

2 = Waarvan 1 exemplaar zowel vergiftigd met parathion als met aldicarb.

3 = Waarvan 1 exemplaar zowel aangeschoten als vergiftigd met parathion.

4 = Ingezonden exemplaren van een grote partij dode zangvogels.

middelen. Verreweg favoriet bleken een tweetal landbouwbestrijdingsmiddelen, parathion en aldicarb. Daarnaast werd dit jaar weer een oud en vertrouwd middel uit de kast gehaald, namelijk alfachloralose. Nieuw was het middel trichloronaat, een zaadontsmettingsmiddel, in dit geval uitgestrooid over aas. In vier gevallen werd het (jacht)geweer gehanteerd.

Om deze bestrijdingsmiddelen aan dieren te kunnen aanbieden werd evenals in 1991 weer gebruik gemaakt van uitgelegd aas waarover de "werkzame" bestanddelen werden gestrooid.

Het gebruik van vergiftigd aas valt af te leiden uit de hoge concentraties van de genoemde vergifstoffen die in maag- en kropinhoud van onderzochte roofvogels werden aangetroffen. Dergelijke hoge concentraties kunnen niet worden opgebouwd door middel van zogenaamde doorvergiftiging (de roofvogel eet een prooidier dat is gestorven ten gevolge van een legale toepassing van een of ander bestrijdingsmiddel, bijvoorbeeld: de buizerd sterft ten gevolge van de consumptie van grote aantallen emelten die legaal werden bestreden met parathion). Bij een dergelijke doorvergiftiging zijn de aangetroffen concentraties van het bestrijdingsmiddel in de krop en de maag van de "onbedoeld" gestorven roofvogel vele malen lager dan in die van een soortgelijke roofvogel die is gestorven na het nuttigen van uitgelegd vergiftigd aas. Het gebruik van aas blijkt eveneens uit onderzoek aan door het CDI onderzochte ingezonden prooidieren die overgoten bleken met gif.

Gebieden waar overtredingen zijn geconstateerd

Verspreid over het gehele werkgebied van de WRNON zijn in 1992, met name in die streken die een geschikt biotoop voor roofvogels vormen, overtredingen van Vogelwet, Jachtwet en Bestrijdingsmiddelenwet geconstateerd. Een concentratie van overtredingen werd geconstateerd rond Beetsterzwaag, Borger, Oudemolen/Gasteren, Veenhuizen-Noord en Zuidwolde.

Opvallend was dat rond Borger graan overgoten met parathion werd gebruikt bij (geslaagde) pogingen om zangvogels te bestrijden. Grote aantallen zaadeters legden hier het loodje. In Veenhuizen stak na enkele jaren van rust de vervolging weer de kop op. "Gelukkig" echter uitsluitend aan de noordzijde van dit gebied (omgeving De Bieuw).

Opvallend is ook, dat dit jaar voor het eerst werd vastgesteld dat zoogdieren (vos, bunzing en huiskat) werden vergiftigd met uitgelegd aas. Zou er dan toch een verband zijn tussen "bestrijding van vossen en andere roofdieren" met behulp van uitgelegd aas en het (onbedoeld) sterven van (roof)vogels? Deze hypothese werd nog versterkt als men bedenkt, dat nadat de Werkgroep deze stelling had geopenbaard op het door haar georganiseerde symposium te Hogeveen en daarna in de pers nogal wat aandacht werd besteed, het aantal doodgevonden (roof)vogels enorm is teruggelopen. .

Het Centraal Diergeneeskundig Instituut (CDI)

Sinds jaar en dag wordt onderzoek naar de doodsoorzaak van (roof)vogels en andere wilde dieren verricht door het CDI te Lelystad. Dit onafhankelijk onderzoeksinstituut wordt gefinancierd door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De afdeling Toxicologie van genoemd instituut vervult bij dit onderzoek een zeer belangrijke rol.

Sinds het midden van de tachtiger jaren tracht de directie van het CDI het wilde-faunaonderzoek stop te zetten. In 1988 leken deze pogingen schipbreuk te lijden. Het Ministerie van Landbouw zegde in een overleg met Vogelbescherming toe dat het CDI het genoemde onderzoek kosteloos zou blijven verrichten.

Deze zomer deed de CDI-directie onder aanvoering van haar directeur Wensing een hernieuwde poging (onder het mom van bezuinigingsmaatregelen) het onderzoek stop te zetten. Ondanks kamervragen die over dit onderwerp werden gesteld en in weerwil van toezeggingen van staatssecretaris Gabor dat het onderzoek naar de doodsoorzaken van vogels ongestoord voortgang zou vinden, heeft de CDI-directie besloten het toxicologisch onderzoek aan wilde-fauna elementen met ingang van 1 januari 1993 stop te zetten. Feitelijk is het onderzoek al vanaf oktober 1992 gestopt. Vanaf die datum heeft de werkgroep geen uitslagen van ingestuurde dieren meer ontvangen.

Het Ministerie van Landbouw is door de CDI-directie in slaap gesust en heeft genoeg genomen met de mededeling van het CDI dat het toxicologisch onderzoek van door overheidsdiensten ingestuurde vogels, tegen betaling (!) zal worden overgenomen door de Gezondheidsdienst voor Dieren te Deventer. Deze dienst is, in weerwil van de uitspraken van de CDI-directie hierover, op dit moment niet in staat het bedoelde onderzoek te verrichten. Onduidelijk is ook hoe de betaling zal moeten plaatsvinden. Een ding is zeker. Er is nu al een gat in het onderzoek gevallen; vanaf oktober vorig jaar komt er geen onderzoeksresultaat meer beschikbaar. Eens temeer blijken bij het Ministerie van Landbouw en onder haar resulterende Instituten, economische (landbouw)belangen te prevaleren boven natuurbeschermingsbelangen.

Conclusie

De in 1991 geconstateerde toename van de (roof)vogelvervolging hield ook de eerste vijf maanden van 1992 onverminderd aan. Daarna nam het sterk af. Daardoor is het beeld van de vervolging over het gehele jaar 1992 duidelijk erg somber. Het enige hoopvolle teken is de terugloop van het aantal meldingen vanaf juni, mogelijk als effect op het roofvogelsymposium van eind maart '92.

Dit hoopvolle teken wordt overschaduwd door de ontwikkeling bij het CDI. Het is zeer de vraag of het onderzoek naar de doodsoorzaak van gevonden (roof)vogels voortgang zal vinden. Al met al zeer sombere vooruitzichten voor het werk van de roofvogelwerkgroep.

Ring(ers)overzicht 1992

Johan Krol

In 1991 hebben 8 personen een ringvergunning voor roofvogelpulli gehad teneinde voor de stichting WRNON te ringen. In tabel 2 staan de resultaten van deze ringers en die van andere ringers die hun ringlijst ter inzage hebben gegeven. In tabel 1 is de provincie waarin de ringer actief was aangegeven.

tabel 1. Provinciale verdeling van de ringers.

DRENTHE	FRIESLAND	GRONINGEN
W. van Manen	J. Krol	L. Tervelde
J. Mulder	J. Mulder	
J. Santing	W. Lok	
R. Dillerop	W. Louwsma	

tabel 2. Aantallen geringde vogels per soort per ringer.

NAAM	HAV	SPE	BUI	TV	BV	WES	BRK	GRK	tot
W. van Manen	68	72	65	10	2	7			224
J. Mulder	23	18	32	13	3	0	0	0	89
J. Santing	31	23	20	128	0	0	0	0	202
R. Dillerop	21	6	11	4					42
W. Louwsma	11	13	9	78	2	0	39	0	152
J. Krol	25	0	25	15	0	0	0	0	65
W. Lok	14	0	21	0	4	0	0	0	39
L. Tervelde	21	24	21	122	3	0	42	0	233
totaal	214	156	204	370	14	7	81	0	1046

Grauwe kiekendieven in Oost-Groningen: kansloos zonder ingrijpen mens...

Ben Koks en Jan van 't Hoff

In 1992 hebben een groot aantal roofvogels kunnen profiteren van de zogenaamde braaklegregeling. Van deze regeling is in Oost-Groningen op grote schaal gebruik gemaakt door agrariërs die door de landbouwpolitiek in het nauw zijn gedreven. In 1990 werden met name in de buurt van Nieuw Statenzijl en bij Oudeschans grote percelen in de meerjarige braak gedaan. Eén van de gevolgen van deze maatregel was dat er grote aantallen roofvogels in het akkerbouwgebied verschenen. In de winter konden overal ruigpootbuizerden, blauwe kiekendieven en velduilen worden gezien. Op bekende ransuilroestplaatsen zoals in Finsterwolde en Bellingwolde werden aantallen vastgesteld die een factor drie à vier hoger liggen dan de normale winteraantallen. Ook broedvogels wisten snel het Oldambt te vinden. Torenvalk, bruine kiekendief en kerkuil doken op in aantallen die, voor Groninger begrippen, op z'n minst opvallend genoemd konden worden. In het WRNON-verslag over het broedseizoen van 1990 is reeds te lezen dat de braaklegregeling een voor roofvogels gunstig bijeffect had. Uit braakbalanalyses van kerk-, rans- en velduil blijkt dat de veldmuis de factor is waar het allemaal om draait. Het Oldambt heeft altijd een goede naam gehad wanneer het gaat om dichtheden van de veldmuis. Het uit produktie nemen van landbouwgronden voegt hier nog eens een nieuwe dimensie aan toe. Vangsten met klapvallen (methode RuG) bevestigen het vermoeden dat de dichtheden van de veldmuis in braakakkers véél hoger zijn dan elders in het agrarisch gebied. De vangsten vertonen grote overeenkomsten met de betere velden in bijvoorbeeld de Oostvaardersplassen, het Lauwersmeer en de Krammer Volkerak (med. Cor Dijkstra, Nico Beemster RuG). Met dit verhaal in het achterhoofd is het wellicht niet zo vreemd dat ook zeldzamere roofvogels als de blauwe kiekendief, grauwe kiekendief en velduil hun muisjes meepikten in Oost-Groningen. De grauwe kiekendief is van deze drie Rode Lijst-soorten één van de zeldzaamste en meest bedreigde van Nederland.

In het eerste jaar van de braak werden er in Oost-Groningen minimaal twee broedgevallen vastgesteld. In het tweede jaar steeg dit aantal tot minimaal vijf en dit jaar kon het heugelijke aantal van 21 in de boeken worden bijgeschreven. Dit aantal is gezien de weinig rooskleurige situatie in Nederland fraai, maar schept ook enige problemen. Aangezien niemand (ook binnen de WRNON niet) de moeite nam om nesten van grauwe kiekendieven in de uitgestrekte akkers op te sporen, is een klein aantal leden van de vereniging Avifauna Groningen actief geweest met het opsporen en beschermen van de nesten van deze uiterst fraaie soort. Over deze activiteiten en de organisatie hiervan willen we graag in dit verslag wat kwijt. Achtereenvolgens zullen we globaal ingaan op de wijze van inventariseren en de nazorg die nodig is om broedgevallen enige kans van slagen te doen hebben.

Het inventariseren van grauwe kiekendieven is moeilijker dan de meeste lezers zullen denken. Wij zouden zelfs zover willen gaan de grauwe kiekendief de wespendif van de akkers te noemen.

Grauwe kiekendieven arriveren pas vrij laat in het broedgebied. Na de aankomst vindt een kortstondige periode van balts plaats waarin met name het mannetje schittert. De strategie

die in Oost-Groningen werd toegepast bleek even simpel als effectief te zijn. Op plaatsen waar grote aaneengesloten percelen waren braakgelegd, werd in de maand mei rondgelopen om te controleren of er kiekendieven aanwezig waren. In een groot aantal gevallen konden op deze manier veel baltsende vogels worden gelokaliseerd. Baltsen betekent bij de grauwe kiekendief normaliter nog niet dat er ook rekening gehouden moet worden met een serieus broedgeval. In Oost-Groningen bleek dit in 1992 wel het geval te zijn. Op alle locaties waar werd gebaltst, zijn later ook nesten gevonden. Het is overigens niet zo dat baltsende vogels altijd in de buurt van de nestplaats zijn gezien. Op 2-4 kilometer van de uiteindelijke nestplaats zijn frequent baltsende vogels gezien.

Na de balts breekt er een periode van stilte aan die doet vermoeden dat het merendeel van de baltsende vogels is doorgetrokken naar broedplaatsen in Noord-Duitsland of bijv. Zweden. Zowel het mannetje als het vrouwtje zijn dan in de buurt van het nest zo goed als onzichtbaar. Veel tijd en veel loopwerk zijn nodig om uiteindelijk percelen met nesten op te sporen. Hier komen we op één van de lastigste eigenschappen van deze soort in grootschalige akkerbouwgebieden. In tegenstelling tot een deel van de blauwe kiekendieven en velduil kiest de grauwe kiekendief voor akkerbouwgewassen die bij aankomst reeds een redelijke dekking geven. Broedgevallen zijn vastgesteld in wintergerst, wintertarwe, koolzaad en luzerne. Deze laatste twee gewassen hebben als onoverkomelijk nadeel dat de oogst plaatsvindt op een moment dat er eieren zijn, (luzerne) of de nestjongen nog niet kunnen vliegen (mn. koolzaad). Niets doen betekent automatisch dat een broedgeval in deze gewassen het wel kan schudden. Het opsporen van nesten is derhalve een vereiste om een nest grauwe kiekens te laten uitvliegen. Indien een perceel met daarin een mogelijk nest was gelokaliseerd werd direct contact opgenomen met de grondeigenaar. In het geval het om een perceel luzerne ging, werd contact opgenomen met de directie van de grasdrogerij B.V. "Oldambt". In alle gevallen was een enthousiast verhaal voldoende om medewerking van de betreffende eigenaar te krijgen. Het zoeken kan dus op een legale wijze plaatsvinden. In een aantal gevallen konden nesten met enig fortuin door één persoon gevonden worden. In een groot deel van de gevallen waren de aanwijzingen van één of twee personen met telescoop goud waard.

Het aantal malen dat er naar nesten gezocht kan worden heeft zo zijn beperkingen. Op de eerste plaats moet rekening gehouden worden met het gegeven dat er een spoor door het gewas wordt gemaakt. Om twee redenen is het verstandig het aantal sporen beperkt te houden. Op de eerste plaats betekent elk spoor schade aan het gewas en derhalve niet aangenaam voor de landbouwer. Op de tweede plaats kunnen eventuele predatoren (mn. vos) een nest op een presenteerblaadje aangeboden krijgen. Domweg een veld instormen is dan ook zeker af te raden.

Elk gevonden nest is met een bamboestok gemarkeerd. Nadeel is dat kwaadwillende lieden een nest ook kunnen vinden (wat ze anders geheid niet lukt) en dat het vrouwtje de stok gewoon niet leuk vindt. In de meeste gevallen negeerde het vrouwtje de stok volledig, in twee gevallen werd deze na een paar keer te zijn aangevallen eveneens genegeerd. Het plaatsen van de stokken is nodig om vlak voordat de oogst plaats vindt maatregelen te kunnen nemen die moeten voorkomen dat een nest mislukt. Indien een nest wordt gelokaliseerd werden er met de eigenaar van het perceel afspraken gemaakt. Een paar dagen voor de oogst nam de eigenaar telefonisch contact met ons op. Wij controleerden dan vóór de oogst het nest zodat kon worden vastgesteld of de nestjongen al dan niet waren uitgevlogen. Was dit niet het geval dan werden er op de dag van de oogst 8-12 strobalen rond een nest gebouwd. In een aantal gevallen werd er rond het nest gemaaid (tarwe, luzerne), in het geval van koolzaad werden de nestjongen even verplaatst zodat de

combine het koolzaad in z'n geheel kon maaien. Strobale moesten voorkomen dat nestjongen zouden gaan zwerven. Wij verwachtten dat dit onderdeel de meeste problemen op zou leveren. Niets was echter minder waar. Er is een aantal malen waargenomen dat terwijl de oogstwerkzaamheden nog bezig waren, mannetjes met prooi zonder dralen tussen de strobale doken. In percelen luerne waar ca. 10 bij 10 meter omheen was gemaaid gingen vrouwtjes stug door met het bebroeden van de eieren. De portee van dit verhaal is dat grauwe kiekendieven zich uitstekend lenen voor op zich redelijk vérgaande beschermingsmaatregelen. Voorwaarde is echter wel dat het enthousiasme dat vele vogelaars in zich hebben, beteugeld moet worden door goed na te denken in wat voor gebied je bezig bent en met wat voor mensen je te maken hebt.

Los van het reguliere en zeer aangename veldwerk is contact gezocht met Vogelbescherming en NBLF directie Groningen. Reden voor deze toenadering was dat een aantal boeren er moeite mee had dat wij door het gewas koolzaad heen liepen. Iedereen die dit gewas kent weet dat een wandeling in een perceel koolzaad een haast onmogelijke opgave is. Het is onvermijdelijk dat er tijdens zo'n worstelpartij schade wordt veroorzaakt aan het gewas. Opbrengstderving en opslag van gevallen zaad levert de boer schade op. Om niet voor gek te staan en de boer na het afvuren van de standaardvraag ook wat aan te kunnen bieden, kon een vergoeding van f 100,- per nest in koolzaad worden aangeboden. Deze vergoeding is door NBLF financieel afgehandeld. De Vereniging Avifauna Groningen bood alle boeren op wiens land succesvolle nesten zijn grootgebracht een foto aan gefotografeerd door Martijn de Jonge. Namens Vogelbescherming konden wij een abonnement op het tijdschrift "Vogels" aanbieden. Niet geheel toevallig stond in het eerste nummer van dit tijdschrift dat de boeren en de mensen van de grasdrogerij B.V. "Oldambt" ontvingen, een artikel over de positieve samenwerking.

In maart 1993 zal er een verslag worden uitgebracht onder de vlag van de vereniging Avifauna Groningen. In dit verslag wordt ingegaan op het belang van de braakliggende akkers op broedvogels, de resultaten van 14-daagse roofvogeltellingen, de prooikeuze van de drie soorten uilen, de grauwe kiekendief en de veldmuizencensus. Wanneer lezers van dit WRNON-rapport interesse hebben kunnen ze contact opnemen via onderstaande telefoonnummers. Wij kunnen ons voorstellen dat de broedbiologie-freaks van de WRNON enigszins teleurgesteld deze bijdrage hebben gelezen. De verwerking van de gegevens is op dit moment nog in volle gang en vanaf maart '93 kunnen belangstellenden contact met ons opnemen om het rapport te bestellen.

Jan van 't Hoff 05967-1832

Ben Koks 050-412646

Bijlage 1. basisgegevens van referentie- en aandachtsgebieden in Drenthe

Legenda:

Nummer	-	Nummer van formulier
Leeftijd	-	Leeftijd van oudervogel
ad	-	Adulte of meerjarige vogel
ju	-	Juveniele of éénjarige vogel
+	-	Aanwezig
?	-	Onbekend

Buizerd Boswachterij Borger

Leeftijd			Nest	Legbegin	Aantal eieren	Uitgevl. jongen
Nummer	Man	Vrouw				
1	ad	ad			?	0
2	ad	ad	+		0	0
3	ad	ad	+	11 april	3	3
4	ad	ad	+	12 april	2	2
5	ad	ad	+	2 april	2	2
6	ad	ad	+		0	0
7	ad	ju	+		?	0
8	ad	ad	+	?	+	2
9	ad	ad	+		?	0
10	ad	ad	+		0	0
11	ad	ad	+		0	0
12	ad	ad	+	?	2	0
13	ad	-	+		?	0
14	ad	ad	+	10 april	2	2
15	ad	ad	+	12 april	3	3
16	ad	-	+		0	0
17	ad	ad	+	?	1	0
18	ju	ad	+	13 april	2	2
19	ad	ad	+	31 maart	3	2
20	-	ad	+	4 april	2	2

Buizerd Boswachterij Odoorn/Exloo

1	-	-	+	?	2	0
2	-	-	+	?	+	0
3	-	-	+		0	0
4	-	-	+		0	0
5	-	-	+		0	0
6	-	-	+		0	0
7	-	-	+		0	0
8	-	-	+		0	0
9	-	-	+	?	2	0
10	-	-	+	14 april	3	3
11	-	-	+	?	2	0
12	-	-	+	9 april	2	2
13	-	-	+		0	0
14	-	-	+		0	0
16	-	-	+		0	0
17	-	-	+	9 april	3	3
18	-	-	+		0	0
19	-	-	+		0	0
20	-	-	+	9 april	3	2
21	-	-	+		0	0
22	-	-	+		?	0
23	-	-	+	5 april	3	3

Leeftijd			Nest	Legbegin	Aantal eieren	Uitgevl. jongen
Nummer	Man	Vrouw				
24	-	-	+	3 april	2	1
25	-	-			?	0
26	-	-	+	?	3	0
27	-	-	+	?	2	0
28	-	-	+		0	0
29	-	-	+	28 april	2	0

Buizerd Boswachterij Smilde/Berkenheuvel

1	-	-			0	0
2	ad	ad			0	0
3	ad	ad	+		0	0
4	ad	ad	+		0	0
5	ad	ad	+	8 april	2	2
6	ad	ad	+		0	0
7	ju	ju	+		0	0
8	ad	ad	+	9 april	3	2
9	ad	ad	+		0	0
10	ad	ad	+	3 april	3	2
11	ad	ad			0	0
12	ad	ad	+		0	0
13	ad	ad	+		0	0
14	ad	ad			0	0
15	ad	ad	+	12 april	2	1
16	ad	ad	+	30 maart	3	2
17	ad	ju	+	29 april	2	0
18	ad	ad	+	14 april	2	2
19	ad	ad	+		0	0
20	ad	ad	+		0	0
21	ad	ad	+	12 april	2	1
22	ad	ad	+	12 april	2	2
23	ad	ad	+	19 april	2	2
24	ad	ad	+	5 april	2	2
25	ad	ad	+	16 april	2	2
26	ad	ad	+		0	0
27	ad	ad	+	13 april	2	2
28	ad	ad	+	13 april	2	2
29	ad	ad	+	?	+	0
30	ad	ju			0	0
31	ad	ad			0	0
32	ad	ad	+	9 april	3	2
33	ad	ad	+	4 april	+	2

Buizerd Boswachterij Hooghalen

Leeftijd				Aantal		
Nummer	Man	Vrouw	Nest	Legbegin eieren	Uitgevl. jongen	
26	-	ad	+	?	2	0
27	ad	ad	+	6 april	3	1
28	ad	ad	+	23 april	2	2
29	-	ju	+		0	0
30	-	ad	+	10 april	2	1
31	ad	ad	+		0	0
32	ad	ad	+	29 maart	3	2
33	ad	-	+		0	0
34	ad	ad	+		0	0
35	ad	ad	+	16 april	2	1
36	ad	ad	+		0	0
37	ad	ad	+	12 april	3	3
38	-	-	+		0	0
39	ad	ad	+	5 april	2	2
40	ad	ad	+	28 maart	2	2
41	ad	ad	+	21 april	2	2
42	ad	ad	+		0	0
43	ad	ad	+	?	+	2
44	ad	ad	+	7 april	3	1
45	ad	ad	+		0	0
46	ad	ju			?	0
47	-	-	+	10 april	1	1
48	ad	ad	+		0	0
49	ad	ad	+	31 maart	3	2
50	ad	ad	+	27 maart	2	1

Buizerd noordelijk Midden Drenthe

1	ad	ad	+	29 maart	3	3
2	ad	ad	+		?	0
3	ad	ju			?	0
4	ad	ad			?	0
5	ad	ad	+	?	2	0
6	ad	ad	+	27 maart	+	1
7	ad	ad	+		0	0
8	ad	ad	+	15 april	+	1
9	ad	ad	+	3 april	3	3
10	ad	ad	+		0	0
11	ad	ad	+	5 april	3	2
12	ad	ad	+	7 april	2	0
13	ad	ad	+	?	1	0
14	ad	ad	+	7 april	4	1
15	ad	ad	+	22 april	2	2
16	ad	ad	+	?	1	0
17	ad	ad	+	15 april	3	2
18	ad	ad			?	0
19	ad	ad	+	?	1	0
20	ad	ad	+		0	0
21	ad	ad	+	22 april	+	1
22	ad	ad	+		0	0
23	ad	ad	+	?	3	0
24	ad	ad	+	7 april	+	0
25	ad	ad	+	29 april	2	2

Buizerd Noordoost-Drenthe

Leeftijd				Aantal		
Nummer	Man	Vrouw	Nest	Legbegin eieren	Uitgevl. jongen	
1	-	ad	+	1 april	2	2
2	ad	ad	+	23 maart	3	3
3	-	-	+		0	0
4	-	-	+		?	0
5	-	-	+	7 april	2	1
6	-	-	+		?	0
7	-	ad	+	9 april	+	0
8	-	-			?	0
9	-	-			?	0
10	-	-	+	18 april	+	1
11	-	-	+	?	+	2

Buizerd Gemeente Odoorn

15	-	-	+	27 april	2	1
30	-	-	+	7 april	2	2
31	-	-	+		0	0
32	-	-	+	?	+	0
33	-	-	+		0	0
34	-	-	+	21 april	2	1
35	-	-	+	7 april	2	2
36	-	-			?	0
37	-	-	+	?	3	0
38	-	-			0	0
39	-	-	+		0	0
40	-	-			0	0

Buizerd Smilde

5	-	-	+	?	+	0
6	-	-	+	?	+	0
8	-	-	+	?	+	+
2	-	-	+	3 april	2	1
4	-	-	+	?	+	0
1	-	-	+	11 april	2	0
7	-	-	+	2 april	3	3
3	-	-	+	14 april	2	2

Sperwer Boswachterij Borger

Leeftijd			Nest	Legbegin	Aantal eieren	Uitgevl. jongen
Nummer	Man	Vrouw				
1	ad	ad	+	2 mei	5	5
2	-	ad	+	?	4	0
3	-	ad	+	1 mei	5	4
4	ad	ad	+	17 mei	+	0
5	-	ad	+	27 april	5	0
6	-	-			?	0

Sperwer Boswachterij Odoorn/Exloo

1	-	-	+	5 mei	+	5
2	-	-	+	?	4	0
3	-	-	+	2 mei	5	1
4	-	-	+		0	0
6	-	-	+	30 april	4	4
7	-	-	+	2 mei	4	4
8	-	-	+	4 mei	4	2
10	-	-	+	12 mei	+	3

Sperwer Boswachterij Smilde/Berkenheuvel

1	ad	ju	+	9 mei	5	4
2	ju	ad	+	7 mei	4	3
3	ad	ad	+	2 mei	5	5
4	ad	ad	+	18 april	5	4
5	ad	ad			0	0
6	ad	ad	+	23 april	5	4
7	ad	ad	+	10 mei	+	0
8	ad	ad	+	16 mei	5	0
9	ad	ju	+	30 april	4	0
10	ju	ad	+	5 mei	6	0
11	ad	ad	+	25 april	5	5

Sperwer Boswachterij Hooghalen

6	ad	ad	+		0	0
7	-	ad	+	3 mei	4	0
8	ju	-			?	0
9	ad	ad	+	3 mei	5	4
10	ad	ad	+	?	+	+
11	ad	ad	+	8 mei	4	4
12	-	ad	+	2 mei	6	5

Sperwer noordelijk Midden-Drenthe

1	ad	ad			0	0
2	ad	ad	+	27 april	5	4
3	-	ju	+	13 mei	5	3
4	ad	ad	+	27 april	5	5
5	ad	ad	+	23 april	5	3

Sperwer Noordoost-Drenthe

Leeftijd			Nest	Legbegin	Aantal eieren	Uitgevl. jongen
Nummer	Man	Vrouw				
1	ad	ad	+	6 mei	6	1
2	ad	ad	+	4 mei	6	5
3	ad	ad	+	30 april	5	5
4	ad	ad	+	27 april	5	5
5	-	ad	+	23 april	2	2
6	ad	ad	+	2 mei	5	4
7	ad	ad	+	19 april	5	5
8	-	-	+	21 april	+	6
9	-	ad			?	0
10	-	-	+	?	+	+

Sperwer Gemeente Odoorn

5	-	-	+	5 mei	5	2
9	-	-	+		0	0
11	-	-	+	27 april	3	2
12	-	-	+	?	4	0
13	-	-	+	?	4	0

Sperwer Smilde

1	-	-	+	7 mei	5	4
2	-	-	+	?	+	0
3	-	-	+	13 mei	5	2

Havik Boswachterij Borger

Leeftijd			Nest	Legbegin	Aantal eieren	Uitgevl. jongen
Nummer	Man	Vrouw				
1	ad	ad	+		0	0
2	ad	ad	+	31 maart	3	2
3	ad	ad	+	30 maart	4	2
4	ad	ad	+	4 april	3	2
5	ad	ad	+	27 maart	3	3
6	ad	ad	+	10 april	3	2
7	ad	ad	+	5 april	3	2
8	-	ad	+	25 maart	4	3
9	ad	-	+		0	0

Havik Boswachterij Odoorn/Exloo

1	-	-	+		0	0
2	-	ad	+	26 maart	3	2
3	ad	ad	+	10 april	3	3
4	ad	ju	+		0	0
7	-	-	+	15 april	3	3
8	-	-	+		0	0
9	-	ad	+	2 april	4	4
10	ad	ad	+	3 april	3	3
11	ad	ad	+	?	3	0
12	-	ad	+	27 maart	3	2
13	ad	ad	+	24 maart	4	4

Havik Boswachterij Smilde/Berkenheuvel

1	ad	ad	+	5 april	3	2
2	ad	ad	+	7 april	3	3
3	ad	ad	+	3 april	4	0
4	ad	ad	+	10 april	2	1
5	ad	ad	+	13 april	+	1
6	ad	ad	+	3 april	3	0
7	ad	ad	+	12 april	3	3
8	ad	ad	+	1 april	4	3
9	ad	ad	+	4 april	3	2
10	ad	ad	+	24 maart	4	2
11	ad	ad	+	6 april	3	0
12	ad	ad	+	3 april	3	3
13	ad	ad	+	30 maart	4	3

Havik Boswachterij Hooghalen

8	ad	ad	+	30 maart	4	3
9	-	-	+		0	0
10	ad	ad	+	29 maart	3	2
11	-	ad	+	6 april	3	2
12	ad	ad	+	7 april	3	3
13	ad	ad	+	12 april	2	2
14	ad	ad	+	30 maart	3	3
15	-	ad	+	7 april	3	2
16	ad	ad	+	31 maart	4	4
17	ad	ad	+	31 maart	3	3

Havik noordelijk Midden-Drenthe

Leeftijd			Nest	Legbegin	Aantal eieren	Uitgevl. jongen
Nummer	Man	Vrouw				
1	ad	ad	+	5 april	4	3
2	ju	ju	+	5 april	6	3
3	ad	ad	+	26 maart	4	3
4	-	ad	+	11 april	3	2
5	-	ju	+	22 april	3	1
6	ad	ad	+	17 maart	3	2
7	ad	ad			0	0

Havik Noordoost-Drenthe

1	ad	ad	+	19 maart	3	3
2	-	-	+		0	0
3	-	ad	+	20 maart	3	3
4	-	ad	+	23 maart	4	4
5	-	ju	+		?	0

Havik Gemeente Odoorn

5	ad	ad	+	1 april	4	3
6	-	ad	+	21 maart	5	3
14	-	ad	+		?	0
15	-	ad	+	?	+	0

Havik Smilde

1	-	-	+	3 april	4	4
2	-	-	+	?	+	1
3	-	-	+	29 maart	4	3
4	-	-	+	27 maart	+	2

**Bijlage 2. Lijst van in 1992 via het CDI te Lelystad verkregen onder-
zoeksresultaten**

<u>CDIno</u>	<u>Soort vogel/aas</u>	<u>Vindplaats</u>	<u>AtlBl</u>	<u>Uitkomst Onderzoek</u>
135986	Buizerd	Beetsterzwaag	11-35	alfachloralosevergiftiging via uitgelegd aas (konijn)
135986	Bunzing	Beetsterzwaag	11-35	alfachloralosevergiftiging via uitgelegd aas (konijn)
135986	Konijn	Beetsterzwaag	11-35	alfachloralose op konijn (aas) uitgestrooid
135987	Buizerd	Steenwijkerwold	16-35	parathionvergiftiging via uitgelegd aas
135987	Buizerd	Steenwijkerwold	16-35	parathionvergiftiging via uitgelegd aas
135987	Buizerd	Steenwijkerwold	16-35	parathionvergiftiging via uitgelegd aas
135997	Buizerd	Borger	12-55	parathionvergiftiging via uitgelegd aas en oud aanschot (hagel)
135343	Buizerd	Kolham	07-55	doodsoorzaak onbekend
137064	Buizerd	't Waar	07-48	parathionvergiftiging via uitgelegd aas
137067	Bunzing	Beetsterzwaag	11-35	alfachloralosevergiftiging via uitgelegd aas (fazant)
137067	Fazant	Beetsterzwaag	11-35	alfachloralose op fazant (aas) uitgestrooid
137068	Buizerd	Steenbergen	12-21	doodsoorzaak onbekend
137068	Konijn	Steenbergen	12-21	doodsoorzaak onbekend
137068	Buizerd	Zeege	12-24	doodsoorzaak onbekend
137068	Buizerd	Grolloo	12-55	parathionvergiftiging via uitgelegd aas
137294	Buizerd	Tynaarlo	12-24	doodsoorzaak onbekend
137295	Buizerd	Vries	12-24	doodsoorzaak onbekend
137296	Kerkuil	Steenbergen	12-21	ziek/trauma
137511	Buizerd	Veenhuizen	12-31	parathionvergiftiging via uitgelegd aas
137699	Buizerd	Lauwersoog	02-56	ziek
137699	Buizerd	Lauwersoog	02-56	doodsoorzaak onbekend
137714	Vos	Vriezeveen	28-24	parathionvergiftiging
137723	Buizerd	Agelo	28-38	ziek
137789	Buizerd	Hoogezand	12-15	parathionvergiftiging via uitgelegd aas
138291	Buizerd	Meerland	08-52	parathionvergiftiging
138291	Buizerd	Meerland	08-52	parathionvergiftiging
138291	Buizerd	Midwolda	08-51	parathionvergiftiging
138477	Buizerd	Elp	17-15	parathionvergiftiging via uitgelegd aas(vlees)
138477	Havik	Elp	17-15	parathionvergiftiging via uitgelegd aas(vlees)
138477	Vlees	Elp	17-15	parathion uitgestrooid over vlees
138479	Buizerd	Hijkerveld	17-12	ziek
138495	Buizerd	Enschede	29-51	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas(vogel)
138650	Buizerd	Zuidwolde	22-12	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas
136650	Bunzing	Zuidwolde	22-12	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas

136650	Vos	Zuidwolde	22-12	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas
138712	Havik	Oudemolen	12-31	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas
138826	Buizerd	Donkerbroek	11-47	trauma
138967	Buizerd	Ruurlo	34-42	doodsoorzaak onbekend
139078	Sperwer	Twijzel	06-45	doodsoorzaak onbekend
139348	Buizerd	Gasteren	12-35	parathionvergiftiging
139500	Buizerd	Veenhuizen	12-31	doodsoorzaak onbekend
139502	Buizerd	Zeyen	12-33	ziek
139853	Buizerd	Schildwolde	07-47	parathionvergiftiging
139855	Buizerd	Assen	12-43	trauma
139987	Buizerd	Fort	22-21	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas
139987	Buizerd	Fort	22-21	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas
140140	Buizerd	Diepenveen	27-56	aangeschoten, hagel
140145	Buizerd	Beetsterzwaag	11-35	doodsoorzaak onbekend
140150	Havik	Steenbergen	12-21	parathionvergiftiging
140162	Buizerd	Delfzijl	07-28	ongeschikt voor onderzoek
140162	Buizerd	Delfzijl	07-28	ongeschikt voor onderzoek
140276	Buizerd	Ter Haar	18-12	parathionvergiftiging
140815	Buizerd	Leens	07-11	parathionvergiftiging
141169	Havik	Haaksbergen	34-37	doodsoorzaak onbekend
141368	Keep	Borger	17-17	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
141368	Keep	Borger	17-17	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
141368	Keep	Borger	17-17	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
141368	Vink	Borger	17-17	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
141368	Vink	Borger	17-17	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
141368	Vink	Borger	17-17	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
141368	Vink	Borger	17-17	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
141370	Buizerd	Veenhuizen	12-31	aangeschoten, flobert
141371	Havik	Odoorn	17-38	parathionvergiftiging
141374	Kerkuil	Nietap	07-51	ongeschikt voor onderzoek
141445	Kerkuil	Delfzijl	07-28	trauma
141515	Buizerd	Noordlaren	12-15	trauma
141581	Eend	Bedum	07-24	parathionvergiftiging
141667	Ruigpootbuizerd	Pieterburen	03-52	aldicarbvergiftiging via uitgelegde muizen
141668	Buizerd	Odoorn	17-27	parathionvergiftiging via aas (vinken)
141919	Buizerd	Finsterwolde	08-43	ziek/trauma
141932	Buizerd	Markelo	34-13	aldicarbvergiftiging via uitgelegd konijn
141932	konijn	Markelo	34-13	aldicarb uitgestrooid op konijn
141934	Tortelduif	Odoorn	17-27	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
141934	Roek	Odoorn	17-27	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
141934	Duif	Odoorn	17-27	parathionvergiftiging via uitgelegd graan
142012	Buizerd	Harkstede	07-45	uitputting
142012	Buizerd	Schipborg	12-25	parathionvergiftiging

142121	Buizerd	Oudemolen	12-34	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas (konijn/vogel)
142121	Huiskat	Oudemolen	12-34	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas (konijn/vogel)
142252	Buizerd	Lochem	34-32	aldicarbvergiftiging
142292	Buizerd	Buitenpost	06-35	parathionvergiftiging
142292	Buizerd	Buitenpost	06-35	parathionvergiftiging
142292	Buizerd	Buitenpost	06-35	parathionvergiftiging
142333	Eend	Hoogeveen	17-52	aldicarbvergiftiging
142447	Buizerd	Hoogeveen	17-52	trauma
142550	Havik	Beerzerveld	22-52	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas (kip)
142550	Havik	Beerzerveld	22-52	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas (kip)
142673	Buizerd	Veenhuizen	12-31	parathionvergiftiging via uitgelegd aas (konijn)
142677	Buizerd	Paterswolde	12-13	uitputting
142782	Buizerd	Veenhuizen	12-31	aldicarbvergiftiging en parathionvergiftiging
143084	Buizerd	Bellingwedde	13-22	ongeschikt voor onderzoek
143484	Br.Kiekendief	Uitwellingerga	10-48	parathionvergiftiging via uitgelegde eieren
143784	Buizerd	Nijeveen	16-56	doodsoorzaak onbekend
144489	Ransuil	Lieveren	12-22	afgeschoten, hagel 3mm
144719	Buizerd	Bunne	12-12	trichloromaatvergiftiging via uitgelegd aas
145263	Br Kiekedief	Tietjerk	06-43	ongeschikt voor onderzoek
145441	Buizerd	Tiendeveen	17-43	parathionvergiftiging via uitgelegd aas
146186	Torenavalk	Zuidbroek	07-58	trauma
146186	Torenavalk	Zuidbroek	07-58	trauma
146219	Buizerd	Jubbega	11-55	aldicarbvergiftiging via uitgelegd aas (konijn)
146301	Eend	Steenbergen	12-21	doodsoorzaak onbekend
146566	Buizerd	Staphorst	21-25	doodsoorzaak onbekend
146915	Egel	Zweeloo	17-26	ongeschikt voor onderzoek
146915	Egel	Zweeloo	17-26	ongeschikt voor onderzoek
146982	Vlaamse Gaai	Steenbergen	12-21	doodsoorzaak onbekend
147992	Zw Kraai	Bunne	12-23	doodsoorzaak onbekend
147992	Zw Kraai	Bunne	12-23	doodsoorzaak onbekend
150463	Buizerd	Eexterzandvoort	12-36	trauma
154861	Buizerd	Wagenborgen	07-38	NOG GEEN UITSLAG
155697	Buizerd	Aduard	07-32	trauma
157193	Buizerd	Tynaarlo	12-24	NOG GEEN UITSLAG
157193	Buizerd	Tynaarlo	12-24	NOG GEEN UITSLAG
157193	Mol	Tynaarlo	12-24	NOG GEEN UITSLAG
158131	Havik	Weerselo	28-37	ziek
159529	Buizerd	Anderen	12-45	NOG GEEN UITSLAG
159529	Buizerd	Anderen	12-45	NOG GEEN UITSLAG
159529	Buizerd	Anderen	12-45	NOG GEEN UITSLAG
159529	Buizerd	Anderen	12-45	NOG GEEN UITSLAG
159529	Houtduif	Anderen	12-45	NOG GEEN UITSLAG
160059	Buizerd	Zuidhorn	07-41	NOG GEEN UITSLAG
.....	Havik	Veenhuizen	12-31	NOG GEEN UITSLAG
.....	Buizerd	Peest	12-33	NOG GEEN UITSLAG
.....	Buizerd	Tynaarlo	12-24	NOG GEEN UITSLAG

Bijlage 3. Overzicht van bij de WRNON binnengekomen meldingen van vervolging van roofvogels in het broedseizoen 1991.

<u>DATUM</u>	<u>PLAATS</u>	<u>BIJZONDERHEDEN</u>
1= 09-1	Eexterzandvoort	Bij Vogelasiel Das te Zuidlaren wordt een levende buizerd binnengebracht afkomstig uit Eexterzandvoort [atlasblok 12-36]. Diagnose van de behandelende dierenarts: vergiftiging. Dier is overigens in leven gebleven.
2= 05-3	Steenbergen	J. Eitens treft in het Datesbos een dode havik aan. Het dier is naar het CDI gestuurd en daar onder nummer 140150 (zie bijlage 1) verwerkt. Doodsoorzaak vergiftiging. Bij het verder uitkammen van het genoemde bosperceel werden vervolgens de resten van nog twee dode buizerden en een dode ransuil aangetroffen. Deze dieren waren zo ver vergaan dat ze niet meer konden worden opgestuurd voor onderzoek. Alle dieren -met inbegrip van de eerder genoemde havik- lagen in een straal van 200 meter van elkaar af. De doodsoorzaak laat zich raden.
3= 24-4	Bunne	Aan de rand van het Bunnerveen [atlasblok 12-12] werd de horstboom (berk) van een paar havikken omgezaagd. Gegeven het hierbij gebruikte materiaal (een handzaag) en al eerder in dit gebied gemelde incidenten, zijn de daders vermoedelijk enkele hier rondstruinende kwajongens. Met de Rijkspolitie van Peize werd een potentiële dader bezocht, zonder resultaat.
4= 13-5	Steenbergen	Bij de politie van Roden werd aangifte gedaan van het feit dat bij het "watergat van de Boer" (atlasblok 12-21) een hond werd vergiftigd. Een dierenarts trof in het braaksel visresten aan.
5= 31-5	Eldersloo	In een bosje bij deze plaats (atlasblok 12-54) werd het nest van een buizerd doorschoten met hagel. Een afgeschoten staartpen van een buizerd werd onder het nest aangetroffen.
6= 31-5	Nijlande	Bij deze plaats (atlasblok 12-54) werd het nest van een buizerd doorschoten met hagel.
7= 24-6	Balloërveld	In dit natuurterrein (atlasblok 12-44) is het horst van een buizerd doorschoten met hagel. Onderin het nest was een groot gat zichtbaar. Onder het nest lagen resten van eieren en een prop van een hagelpatroon. De politie van Rolde werd van deze feiten op de hoogte gesteld.
8= 24-6	Witten	Het nest van een buizerd op het TT-circuit (atlasblok 12-53) werd midden in het

broedproces, zonder reden door de oudervogels
in de steek gelaten.

9= 24-6 Loon

Het nest van een buizerd langs de weg Loon-
Taarlo (atlasblok 12-34) werd midden in het
broedproces, zonder reden door de oudervogels
in de steek gelaten.